

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalárska práca

2013

Dominika BARTOŠOVÁ

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Dominika Bartošová

Božie milosrdenstvo
v spiritualite súčasného kresťana

(Význam kultu Božieho milosrdenstva v súčasnej kresťanskej spiritualite)

Bakalárska práca

Vedúca práce: Marta Lucie Cincialová, Th.D.

Odbor: Teologická studia

OLOMOUC 2013

Čestne prehlasujem, že na tejto bakalárskej práci som pracovala samostatne na základe štúdia odbornej literatúry, ktorej úplný prehľad je uvedený v zozname použitej literatúry.

V Olomouci, dňa 15. apríla 2013

Týmto ďakujem mojej vedúcej práce Marte Lucii Cincialovej, Th.D. za odbornú pomoc a ochotu, rodine a priateľom za ich podporu a povzbudenie pri štúdiu a písaní tejto práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 BOŽIE MILOSRDENSTVO V BIBLIÍ A V UČENÍ JÁNA PAVLA II.	8
1.1 Božie milosrdenstvo v Biblii	8
1.1.1 Božie milosrdenstvo v Starom zákone	8
1.1.2 Božie milosrdenstvo v Novom zákone	11
1.2 Božie milosrdenstvo v učení Jána Pavla II.	16
1.2.1 Biblický kontext	16
1.2.3 Soteriologický kontext	19
1.2.3 Spoločenský kontext	20
1.2.4 Ekleziologický kontext	21
2 BOŽIE MILOSRDENSTVO V ŽIVOTE SV. FAUSTÍNY	27
2.1 Život sv. Faustíny	27
2.2 Spiritualita sv. Faustíny	30
2.3 Poslanie sv. Faustíny	34
2.3.1 Hlásanie Božieho milosrdenstva svetu	35
2.3.2 Nové formy kultu Božieho milosrdenstva	36
3 BOŽIE MILOSRDENSTVO V SÚČASNEJ SPIRITUALITE	46
3.1 Súčasná kresťanská spiritualita	46
3.1.1 Definícia kresťanskej spirituality	46
3.1.2 Spiritualita v súčasnosti	47
3.2 Božie milosrdenstvo v poslaní kresťana	49
3.2.1 Prorocká služba	49
3.2.1 Kňazská služba	51
3.2.3 Kráľovská služba	53
ZÁVER	56
BIBLIOGRAFIA	60
ZOZNAM SKRATIEK	63

ÚVOD

„*Nechcem trestať ubolené ľudstvo, ale túžim ho uzdraviť a privinúť k svojmu milosrdnému srdcu.*“¹ Týmito slovami sa prihovárať Spasiteľ mystičke a svätici sestre Faustíne Kowalskej a povolával ju šíriť kult Božieho milosrdenstva do celého sveta. Tak ako za čias sv. Faustíny, aj dnes je svet plný ľudí, ktorí trpia. Utrpenie má v dnešnej spoločnosti rôzne podoby. Či už ide o nedostatok materiálnych potrieb v menej rozvinutých krajinách, popieranie slobôd a práv v diktátorských režimoch alebo stratu zmyslu života jednotlivcov v bohatých štátoch.

Keď sa stretávam s ľuďmi rôznych kultúr, národností a spoločenského postavenia, pri rozhovoroch s nimi zisťujem, že ich život je bolestný z rôznych osobných dôvodov. Často sa nevedia vyrovnáť so zraneniami a bojujú s neodpuštením. Sú otrasení a znechutení nespravodlivosťou spoločnosti. Ich každodenné námahy sa im zdajú márne a zmysel ich života sa vytráca. Pri pohľade na realitu sa ideály zdajú byť nedosiahnuteľnými. To u mnohých spôsobuje hodnotovú dezorientáciu a stratu osobnej identity a integrity. Žiaľ, tieto javy neobchádzajú ani súčasných kresťanov.

Často ma preto zamestnávala otázka, ako sa k tomu stavia Boh. Akú má odpoveď na ľudskú bolesť a utrpenie. A predovšetkým, čo je úlohou mňa, kresťana, v tomto svete. Ako sa dá zosúladiť moja osobná kresťanská spiritualita, ktorá uspokojuje moje potreby a dáva zmysel a smer mojej existencii, so situáciou a rozpoložením ľudí okolo. Vystala teda ďalšia otázka: akou formou pomôcť ľuďom blúdiacim, ktorí sú bez nádeje a útechy. A ďalej, ako povzbudiť aj iných kresťanov, aby hlbšie vnímali svoje poslanie v tomto svete a usilovali sa o budovanie Božieho kráľovstva tu a teraz.

Cez odporúčania mojich známych sa mi dostal do ruky *Denniček* od sestry Faustíny. Zaujal ma v ňom Kristov odkaz ľudstvu, ktorý bol adresovaný v podstate ľuďom dnešnej doby. Stále častejšie som sa stretávala s rôznymi formami úcty k Božiemu milosrdenstvu, tak ako boli zjavené Faustíne. Ňou sprostredkovaná spiritualita sa pre mňa stala ešte konkrétnejšou, keď neďaleko môjho bydliska pallotíni postavili kostol Božieho milosrdenstva a ich apoštolát sa dostal hlboko do povedomia

¹ KOWALSKÁ, M.F., *Denniček*, Smižany: Spoločnosť katolíckeho apoštolátu (SAC), 2003, 1588.

veriacich ľudí v mojom okolí. Sama som začala praktizovať formy úcty k Božiemu milosrdenstvu a zároveň som vnímala význam tohto kultu pre kresťanov dnešnej doby.

Preto som sa rozhodla napísať bakalársku prácu na tému *Božieho milosrdenstva v spiritualite súčasného kresťana*. Mojm cieľom bolo teologicky prehodnotiť význam kultu Božieho milosrdenstva pre dnešnú kresťanskú spiritualitu. T.j., akú rolu zohráva uctievanie Božieho milosrdenstva v duchovnom živote veriacich ľudí pri zohľadnení výziev dnešnej racionálne a empiricky založenej spoločnosti. Je uctievanie Božieho milosrdenstva čisto intímnou záležitosťou medzi kresťanom a Bohom alebo je to konkrétne spolupodieľanie sa na vykúpení uboleného ľudstva? Sú formy úcty k Božiemu milosrdenstvu len ľudovou pobožnosťou v rámci Cirkvi alebo majú nejaký význam aj pre zlepšenie podmienok vo svete? Pri hľadaní odpovedí na tieto otázky som sa musela pristaviť pri podrobnejšom skúmaní jednotlivých aspektov. Prvým aspektom je samotné kresťanské chápanie výrazu *Božie milosrdenstvo*, ktorým som sa zaoberala v prvej kapitole. Odvíja sa v prvom rade od kontextu, v akom sa tento pojem vyskytuje v Biblii. Dôležitým je tiež oficiálne učenie magistéria, ktoré je kvôli svojej rozsiahlosti v tejto práci zastúpené učením Jána Pavla II. Ten sa odvoláva na svojich predchodcov a zároveň pojednáva o problematike aktuálne, v kontexte doby.

Ďalším styčným bodom pri vypracovaní témy o Božom milosrdenstve bol život a súkromné zjavenia sestry Faustíny, ktorým som sa zaoberala v druhej kapitole. Pri odhaľovaní stôp jej duchovného života sa mi, popri mystických zážitkoch, vynárala dramatickosť jej poslania, ktoré verne plnila do konca svojho života. Prostredníctvom sestry Faustíny dostala úcta k Božiemu milosrdenstvu konkrétne formy spirituality.

Tretiu kapitolu som napokon venovala kresťanskej spiritualite všeobecne a potom aj jej súčasným tendenciám. Spiritualita môže mať rôzne akcenty, ktorými sa Boh sprítomňuje v tomto svete. Pomáha človeku nachádzať odpovede na jeho najhlbšie otázky o tom, kto je a čo je jeho poslaním. V poslednej kapitole som sa teda snažila poukázať na význam kultu Božieho milosrdenstva ponúkajúceho konkrétne formy zbožnosti, ktorými môže kresťan realizovať svoje osobné kresťanské poslanie a zároveň robiť svet o niečo lepším.

Pri priebežnom hľadaní prameňov som vychádzala jednak zo slovenských prekladov a tiež som sa snažila použiť publikácie v českom vydaní, ktoré boli dostupné v knižnici CMTF UP. Veľkú časť mojich zdrojov však tvoria tituly v nemeckom jazyku, ktoré boli pre mňa najprístupnejšie, keďže už tretí rok študujem a prevažne žijem

v Nemecku. Niektoré informácie týkajúce sa činnosti pallotínov v som kvôli aktuálnosti čerpala z ich oficiálnych internetových stránok.

1 BOŽIE MILOSRDENSTVO V BIBLIÍ A V UČENÍ JÁNA PAVLA II.

Pre dôkladné pochopenie pojmu Božieho milosrdenstva v učení katolíckej cirkvi sa budeme zaoberať jeho významom z hľadiska Svätého písma a učenia pápeža Jána Pavla II. Najprv si spomenieme udalosti v Biblii, ktorými Boh zjavoval svoje milosrdenstvo v dejinách spásy. Chronologicky si vysvetlíme tento pojem v starozákonnej tradícii a potom sa zameriame na význam Božieho milosrdenstva vo svetle Kristovho evanjelia.

1.1 Božie milosrdenstvo v Biblii

Božie milosrdenstvo sa v Biblii spomína na mnohých miestach, ale v plnosti nám ho zjavil až sám Kristus. Keď počas svojho verejného účinkovania hovoril o milosrdenstve, ľudia už tento pojem poznali.² (porov. Lk 10,30-37) V nasledujúcej podkapitole si priblížime podrobnejšie význam najčastejšie používaných výrazov pre milosrdenstvo v Starom zákone, aby sme jasnejšie porozumeli milosrdenstvu, ktoré hlásal Kristus.

1.1.1 Božie milosrdenstvo v Starom zákone

Boží ľud i jednotlivci v dejinách spásy často zakúšali Božie milosrdenstvo. Tento pojem pochádza z hebrejského slova *chesed*³, ktorý sa objavuje napr. v knihe Exodus, keď Boh zjavil na Sinaji Mojžišovi hlbiny svojho bytia tesne po hriechu modloslužby vyvoleného národa. „*Hospodin je Boh plný zľutovania [rahamim], milostivý [hanun], zhovievavý a nanajvýš milosrdný [chesed], verný [emet]. [...]*“ (Ex 34,6n.)⁴ *Chesed* znamená pospolitosť, záväznosť a solidaritu, očakávané pri uzatvorení

² Pri rozprávaní podobenstva o milosrdnom samaritánovi vedie Ježiš dialóg so zákonikom, ktorý sám použije slovné spojenie o preukázaní milosrdenstva. (pozn. autorky)

³ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, Spišská Nová Ves: SAC, 2009, str. 29n.

⁴ Porov. LEÓN-DUFOUR, X. a kol., *Slovník biblické teologie*, Rím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1970, str. 223.

zmluvy dvoch strán. Obsahom milosrdenstva (*chesed*) je bratská, synovská alebo otcovská pomoc a vernosť, takže zmluva a milosrdenstvo sú takmer synonymá.⁵

Druhým častým výrazom pre milosrdenstvo v knihách Starého zákona je *rahamim*⁶, ktorý vyjadruje nepremožiteľný, hlboký a jedinečný vzťah medzi matkou a dieťaťom: „*Môže matka zabudnúť na svoje nemluvňa a nezľutuje sa nad synom svojho lona? A keby aj ona zabudla, ja nikdy nezabudnem na teba.*“ (Iz 49,15) Prejavuje sa v добрote, nežnosti, trpezlivosti, zhovievavosti a ochote odpustiť.⁷

Charakteristikou zmluvy medzi Izraelom a Hospodinom je milosrdenstvo (*chesed*) ako ochota k pomoci, aj keď sa nezabúda na vyvýšenosť Hospodina, a na to, že z dvojstranného záväzku ostáva často záväzok Boží, takže sa milosrdenstvo premieňa v milosť⁸: „*[...] Aj keby vaše hriechy boli červené ako šarlát, zbeľujú ako sneh, aj keby boli červené ako purpur, budú biele ako vlna.*“ (Iz 1,18) Keď Izrael ako ľud zmluvy uzavretej s Bohom túto zmluvu porušoval (porov. Sdc 3, 7n), ale na základe napomínania prorokov pochopil svoju neveru, vtedy prosil Boha o milosrdenstvo: „*Kto je Boh ako ty, ktorý sníma nepravosť, odpúšťa nevernosť pozostatkov svojho dedičstva! Nezotráva vo svojom hneve, lebo si obľúbil milosrdenstvo.*“ (Mich 7, 18) Boh za každých okolností zmluvu zachováva (porov. 1Kr 8,23) a činí milosrdenstvo tým, ktorí zachovávajú jeho prikázania: „*Za to, že tieto práva budete poslúchať a bedlivo dodržiavať, bude Hospodin, tvoj Boh, zachovávať tebe zmluvu a milosrdenstvo, ako prisahal tvojim otcom.*“ (Dt 7, 12)

Podobne tomu bolo počas príkoria spôsobeného odvedením Židov do zajatia (porov. Bar 2,11-3,8), kedy Hospodin prejavuje svoju vernosť vyslobodením z Egypta:⁹ „*Videl som biedu svojho ľudu a vypočul som ich volanie. [...] Poznám ich bolesti. Zostúpil som, aby som ich oslobodil.*“ (Ex 3,7n.16n.), vedením po púšti a prechodom cez Červené more: „*Svojím milosrdenstvom si viedol tento ľud, ktorý si vykúpil [...]*“ (Ex 15,13) a odpustením (porov. Nu 14,18-20), ktoré však nevyklučuje trest: „*Ja mu budem Otcom a on mi bude synom. Keď sa však previni, budem ho trestať metlou a ranami ako ktoréhokoľvek človeka.*“ (2S 7,14) Ale aj tento trest má za cieľ

⁵ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1992, str. 425.

⁶ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 29n.

⁷ Porov. podrobnú poznámku č. 52 v encyklike Jána Pavla II. *Dives in misericordia* o Božom milosrdenstve (zo dňa 30. 11. 1980).

⁸ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1992, str. 425.

⁹ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, Freiburg im Breisgau: Herder, 2009, str. 75.

znovuobnovenie porušenej zmluvy: „*Uznaj teda vo svojom srdci, že Ťa Hospodin, tvoj Boh vychovával, ako vychováva muž svojho syna.*“ (Dt 8,5)

Skúsenosť s Božím milosrdenstvom sa netýka len Izraela ako celku, ale spočíva aj vo vnútornej skúsenosti jednotlivých ľudí. Obracal sa na neho Dávid s pocitom previnenia (porov. 2S 11,12. 24,10) a keďže s ním Hospodin uzavrel večnú zmluvu, Božie milosrdenstvo mu nebolo nikdy odňaté:¹⁰ „*Avšak moje milosrdenstvo mu neodnímam, ako som ho odňal Saulovi, ktorého som pred tebou odvrhol.*“ (2S 7,15) Pán prejavoval počas dejín slovami aj skutkami svoje milosrdenstvo, tak vo chvíľach biedy národa, ako aj pri vedomí hriechu jednotlivca. Toto povedomie Božieho milosrdenstva presahujúce ľudské myslenie, sa hlboko zakorenilo do izraelského povedomia.¹¹ Niet divu, že veriaci Izraelita sa odvolával na Božie milosrdenstvo v príkoriach:¹² „*Zmiluj sa nado mnou, Bože, pre svoje veľké milosrdenstvo, pre svoje veľké zľutovanie zahlad' môj hriech.*“ (Ž 51,3), pri lúčení ho prial svojim známym (porov. 2S 2,6) a nakoniec ich začal používať aj v liturgických formulkách (porov. Ž 100,5; 106,1; 107,1.8.15.21.31; Jr 33,1nn.).

To, čo pre pisateľa Starého zákona znamená *milosrdenstvo*, sa dá snád' najjednoduchšie vyjadriť pojmami *otec* a *pastier*. V Starom zákone nad poňatím lásky totiž prevláda myšlienka ploditeľstva, vlastníctva, nároku na dieťa, panstva, ale taktiež starostlivosti o dieťa:¹³ „*Ale teraz, Hospodinu, ty si náš Otec! My sme hlina, ty si náš tvorca, a my všetci sme dielo tvojich rúk.*“ (Iz 64,8) Práve toto otcovské milosrdenstvo vyžaduje zo strany človeka synovskú poslušnosť: „*Počujte nebesá, naslúchaj, zem, tak prehovoril Hospodin: ,Synov som vychoval, staral sa o nich, ale vzopreli sa mi.*“ (Iz 1,2)

Takisto pojem *pastier* vyjadruje názorne obsah Božieho milosrdenstva: „*Počujte národy, Hospodinovo slovo, na vzdialených ostrovoch oznámte toto: ,Ten, ktorý rozmetal Izrael, zhromaždí ho, bude ho strážiť ako pastier svoje stádo.*“ (Jr 31,10) Takže ten, kto sa chcel dovolávať Božieho milosrdenstva, dovolával sa jeho pastierstva, obzvlášť v modlitbách:¹⁴ „*Hospodin je môj pastier, nebudem mať nedostatok. Áno, dobrota a milosrdenstvo ma budú sprevádzať po všetky dni môjho života.[...]*“ (Ž 23,1.6).

¹⁰ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

¹¹ Porov. LEÓN-DUFOUR, X. a kol., *Slovník biblické teologie*, str. 224.

¹² Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 76.

¹³ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

¹⁴ *Tamtiež.*

Avšak, až proroci pochopili Božie milosrdenstvo v celej jeho hĺbke.¹⁵ Spájali ho so zľutovaním, ktoré sa týka obzvlášť tých, ktorí pre svoj hriech vypadli alebo boli vylúčení zo stavu zmluvy,¹⁶ avšak činia pokánie. (porov. Jer 16,15) Stačí, aby hriešnik k nemu zavolať zo svojej biedy, a nad Božou spravodlivosťou prevládne jeho súcit a zľutovanie,¹⁷ t.j. ničím nezaslúžená, neodôvodniteľná, nevysvetliteľná a odpúšťajúca láska (porov. Oz 2,19), ktorú vyjadruje hebrejské slovo *rahamim*.

Milosrdenstvo Božie je večné práve preto, že je spojené so zľutovaním, ktoré je výrazom Božej podstaty bez ohľadu na zmluvu. Práve toto spojenie milosrdenstva so zľutovaním tvorí podstatu eschatologickej nádeje vyslobodenia zo všetkej biedy Božím spasením.¹⁸ Boh zároveň vyžaduje od stvorenia vzájomné zľutovanie, aby ľudia zachovávali prikázanie lásky. (porov. Ex 22,26) Svoj ľud vedie k poznaniu, že vrcholom spravodlivosti je milosrdná láska (porov. Mich 6,8), ktorá je dôležitejšia ako obeta (porov. Oz 4,2; 6,6). Skutky milosrdenstva, ako pomoc chudobným, vdovám, sirotám, sa viazali zatiaľ len na ľudí spoločného pôvodu či viery.¹⁹ (porov. Lv 19,18) Židovský pojem milosrdenstva však rozšírilo Ježišovo učenie o milosrdenstve, ktoré sa univerzálne vzťahuje na všetkých ľudí rovnako.²⁰

1.1.2 Božie milosrdenstvo v Novom zákone

Aj v Novom zákone sa milosrdenstvo chápať ako vernosť zmluve s Bohom²¹ (porov. Lk 1,50.54.72.78), avšak bolo to zároveň spasiteľné milosrdenstvo v Ježišovi Kristovi.²² „*On nás zachránil nie pre spravodlivé skutky, ktoré sme my konali, ale zo svojho zľutovania; zachránil nás obmytím, čím sme sa znovu zrodili k novému životu skrze Ducha Svätého.*“ (Tít 3,5). Sám Ježiš blahoslaví milosrdných (porov. Mt 5,7) a vyzýva k milosrdenstvu s odôvodnením, že aj nebeský Otec je milosrdný:²³ „*Buďte milosrdní, ako je váš Otec milosrdný.*“ (Lk 6,36)²⁴

¹⁵ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 79nn.

¹⁶ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

¹⁷ Porov. LEÓN-DUFOUR, X. a kol., *Slovník biblické teologie*, str. 223.

¹⁸ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

¹⁹ Porov. LEÓN-DUFOUR, X. a kol., *Slovník biblické teologie*, str. 223.

²⁰ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 151.

²¹ Pre podrobný výklad Božieho milosrdenstva v Lk 1,78n. porov. BARTH, K., THURNEYSSEN., E., *Die große Barmherzigkeit*, München: Raiser Verlag, 1935, str. 116-125.

²² Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

²³ Porov. LEÓN-DUFOUR, X a kol., *Slovník biblické teologie*, str. 225.

²⁴ Pre podrobný výklad Božieho milosrdenstva v Lk 6,36-42 porov. BARTH, K., THURNEYSSEN., E., *Die große Barmherzigkeit*, str. 135-143.

Avšak nejde tu len o zdôraznenie dobročinnosti, ktorá by zodpovedala tradičnej židovskej predstave o poslednom súde, kde každý dostane svoju odmenu: „*Blažený ten, kto má pochopenie pre núdzneho, Hospodin ho v zlý deň zachráni.*“ (Ž 41,2), hoci aj tá je v milosrdenstve obsiahnutá. V Novom zákone ide o širší pojem milosrdenstva, kde sú vylúčené akékoľvek zásluhy, kde Boh nie je viazaný k žiadnej odplate,²⁵ ale rozdáva zo svojej plnosti.²⁶ (porov. Mt 20, 1-10) V novozákonnom slova zmysle môže byť človek len vtedy milosrdný, ak sám zakúsil milosrdenstvo Boha, ktorý je Otcom milosrdenstva.²⁷ „[...]Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, Otec milosrdenstva a Boh všetkej útechy! On nás potešuje v každom súžení, aby sme aj my mohli utešovať tých, ktorí sú v akejkoľvek tiesni, tou útechou, ktorej sa nám samým dostáva od Boha.“ (2Kor 1,3n.) Skutkom milosrdenstva teda predchádza vlastná skúsenosť s Božím milosrdenstvom a následné obrátenie.

V evanjeliu sa stretávame s postavami, ktoré okúsili Kristovo milosrdenstvo, aby sa sami stali milosrdnými. Kristus počas svojho verejného účinkovania vyzdvihoval dôležitosť milosrdenstva a vyzýval k nemu zákoníkov a farizejov (porov. Mt 23,23; 5,7) a takisto o ňom učil vo svojich podobenstvách o márnotratom synovi (porov. Lk 15,11-32), o stratenej a znovu nájdenej ovci (porov. Lk 15,4-7) či drachme (porov. Lk 15,8-10). Predovšetkým však Ježiš sám stelesňuje milosrdenstvo svojím postojom k chudobným (porov. Lk 4,18) a hriešnikom (porov. Lk 7,34), ktorých vyzdvihuje z biedy²⁸ a robí ich svedkami svojho milosrdenstva. Na nasledujúcich riadkoch sa budeme venovať svedkom Kristovho milosrdenstva: Márii Magdaléne, Petrovi, Judášovi a Pavlovi.

O Márii Magdaléne sa evanjelista Marek zmieňuje, že z nej Pán vyhnal sedem²⁹ démonov. Bola teda v úplnej moci zla, po duchovnej, mravnej aj fyzickej stránke. Dnes by sme povedali, že sa jednalo o žalostnú existenciu. Zároveň bola prvým človekom, ktorý uvidel Zmŕtvychvstalého a hovoril s ním. „*Keď Ježiš ráno prvého dňa po sobote vstal, zjavil sa najprv Márii z Magdaly, z ktorej kedysi vyhnal sedem démonov.*“ (Mk 16,9; porov. Jn 20,11-18) Dokonca dostala od neho poslanie šíriť radostnú zvesť.

²⁵ Porov. BECKER, CH., *Die zehn Gebote*, Augsburg: Sankt Ulrich, 2004, str. 42.

²⁶ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 157.

²⁷ Porov. NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, str. 426.

²⁸ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 146-150.

²⁹ Biblické číslo plnosti (pozn. autorky)

Snáď prirodzene sa nám vynára otázka, prečo si Pán vybral práve ju, prečo ju takto omilostil, hoci tamojší zbožní ľudia ju považovali za nečistú a opovrhovali ňou.³⁰

Mária Magdaléna býva tiež stotožňovaná s neznámou hriešnicou, ktorá v dome Šimona farizeja skropila slzami nohy Pánovi a utierala mu ich svojim vlasmi (porov. Lk 7,36-50). Táto scéna znamenala verejný škandál v ponímaní tamojšej spoločnosti. Avšak práve ona býva vyobrazením vnútorného obrátenia hriešnice. Bol to moment, kedy sa jej Pán ujal. Prejavil porozumenie a prijatie jej gesta ľútosti a poníženosti, hoci ostatných tento akt mohol pohoršiť. Ježiš však videl do Máriinho srdca a sám jej otvoril svoje srdce. Poskytol jej útechu a odpustenie, sám sa k nej sklonil a vytiahol ju z biedy.³¹ Kľúčovým pre Máriu bolo teda osobné stretnutie s Kristom, pri ktorom mu dokázala odkryť svoje hriechy a nedokonalosti a úprimne sa mu odovzdať. Jej oddanosť si získal natoľko, že ho potom verne nasledovala (porov. Lk 8,1n.) až pod kríž a k hrobu (porov. Jn 19,25; Mt 27,56.61; Mk 15,40.47). Pán sa k nej sklonil, aby potvrdil slová adresované farizejom, že colníci a neviestky ich predchádzajú do nebeského kráľovstva (porov. Mt 21,31). V príbehu Márie Magdalény sa Pán ukazuje ako veľkorysý a plný lásky voči všetkým hriešnikom a ľuďom na pokraji spoločnosti. A nielenže ich kladie zarovno s ostatnými, on ich vyzdvihuje a dáva im svoje odpustenie a lásku. Dokonca im darúva srdce plné milosrdnej lásky (porov. Lk 7,47) a robí ich apoštolmi svojho milosrdenstva.³²

Teraz sa pozrieme na Ježišových učeníkov – Šimona Petra a Judáša Iškariotského. Obaja mohli zakúsiť Božie milosrdenstvo, ktoré sa klenie nad všetkými rovnako bez rozdielu, ako spieva žalmista: „*Chváľte Hospodina, všetky národy, všetci ľudia, chváľte ho spevom, lebo sa nad nami mohutne klenie jeho milosrdenstvo. Hospodinova vernosť je večná! Haleluja.*“ (Ž 117,1n.) Toto milosrdenstvo sa skláňa rovnako k Petrovi ako Judášovi, avšak len jeden z nich ho dokázal prijať do svojho srdca a vnímať pravdivo seba samého.³³

Peter bol jedným z prvých a najbližších Ježišových učeníkov a v určitých situáciách sa vyjadroval za všetkých, napríklad pri Ježišovej otázke: „*Za koho ma pokladáte vy?*“ mu Peter odpovedal: „*Ty si Mesiáš.*“ (Mk 8,29) V jeho horlivosti badať úprimnosť, hoci ani tá nezaručuje, že Peter úplne pochopil zmysel spasiteľského plánu.

³⁰ Porov. ŠANDERA, P., *Bůh Marie Magdalské*. In: *Ted' je čas milosrdenství*, Slavkovice: SAC, 2012, str. 11nn.

³¹ KLEIN, H., *Barmherzigkeit gegenüber den Elenden und Geächteten*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1995, str. 61-64.

³² *Tamtiež.*

³³ Porov. SVOBODOVÁ, V., *Bůh Petra a Jidáše*. In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 19.

Preto unáhľene reaguje na predpoveď o Ježišovom utrpení slovami: „*To sa ti nesmie stať.*“ (Mt 16,22) V inej situácii zas s istotou a bez rozmyslu o sebe tvrdí: „*Aj keby všetci odpadli, ja nie.*“ (Mt 26,33) V Petrovej ľahkovážnosti, ktorá je človeku akosi prirodzená, jasne poznať dôležitosť správneho a pokorného sebapoznania. To sa mu dostáva práve pri okúsení Kristovej milosrdnej lásky. V okamihu, keď Peter tretíkrát zaprie Pána a zakikiríka kohút, si apoštol uvedomí svoje zlyhanie a horko sa rozplače. Pán však na neho nehľadá s výčitkou, ale s láskou a odpustením. (porov. Lk 22,54-62) Cez Petrovu slabosť a nestálosť sa ukázala Kristova milosrdná láska, ktorá ho zachránila pred poznaním vlastnej biedy a zúfalstva. Zároveň sa vtedy Peter druhýkrát obrátil, ako mu predpovedal Pán: „*Ty až sa obrátiš, buď posilou svojim bratom.*“ (Lk 22,32) Tým, že sám Kristovo milosrdenstvo zažil a prijal, bol uzdravený a povoláný pomáhať druhým, aby tiež poznali toto milosrdenstvo. Peter spoznal svoju slabosť, aby dokázal prijímať druhých v ich slabosti. Ako prejav Petrovej zrelosti v pokore možno chápať jeho odpoveď na Kristovu otázku: „*Šimon, syn Jánov, miluješ ma?*“, ktorá neoplýva žiadnymi veľkými slovami: „*Ty vieš, že ťa mám rád.*“ (porov. Jn 21,15nn.) Následne mu Pán zverí stádo a obdarúva ho novou dôverou a zodpovedným poslaním. Prijatie Božieho milosrdenstva z neho spravilo nového človeka a posunulo ho bližšie ku Kristovi.³⁴

Na rozdiel od Petra, Judáš nikdy celkom nepriľnul ku Kristovi. Hoci tiež patril medzi Ježišových apoštolov a mal možnosť ho poznať rovnako ako Peter, jeho život sa uberal úplne iným smerom. Dôležité je poznamenať, že Ježiš videl Judáša ako potenciálneho nasledovníka, pretože hoci vedel, že ho zradí (porov. Jn 6,64.67.70), vnímal zároveň jeho pozitívne vlastnosti. Nie nadarmo ho opakovane vyzýval a poukazoval na jeho zradu. (porov. Jn 13,11; Lk 22,21n.; Mk 14,18.21; Mt 26,21-25) Tieto upozornenia mali dať Judášovi príležitosť, aby od zrady odstúpil. Až do poslednej chvíľe s ním Ježiš zaobchádzal rovnako ako s ostatnými, dáva mu šancu na obrátenie rovnako ako Petrovi. Pri poslednej večeri, keď ho nepriamo označuje za zradcu a podáva mu na znak lásky skyvu chleba (porov. Jn 13,26), hľadá na neho rovnakým pohľadom ako na Petra, keď ho tretíkrát zaprel. Pán sa od nich neodvrátil, ale do poslednej chvíľe veril v ich obrátenie, hoci by boli ostatnými považovaní za zatratených. Tento postoj (porov. Jer 31,3³⁵; Iz 54,10) potvrdzuje v momente, keď

³⁴ *Tamtiež*, str. 20-23.

³⁵ Pre podrobný výklad Božieho milosrdenstva v Jer 31, 3 porov. BARTH, K., THURNEYSEN., E., *Die große Barmherzigkeit*, str. 49-56.

Judáš privádza vojakov a zrádza Ježiša bozkom. Vtedy Pán nepreukazuje žiadny odpor, ale nazýva ho priateľom. (porov. Mt 26,49n.) Po týchto skúsenostiach si Judáš bol vedomý Kristovho odpustenia a lásky. Takisto si uvedomil úbohosť svojho hriechu, keď sa napokon vzdal peňazí za Ježišovu zradu. Tragickým pre Judáša nebola teda samotná zrada spravodlivého, ale jeho zúfalstvo a výčitky svedomia. Vnútorň rozpor medzi tým, kým Judáš bol a kým byť chcel, ho priviedla až k samovražde. Nedokázal totiž uveriť, že Ježišova milosrdná láska prevyšuje jeho sklamanie zo seba samého a preto zatvrdil svoje srdce. A práve tento jeho postoj sa mu stal osudným.³⁶

Apoštol Pavol vo svojich listoch zdôrazňuje, že omilostenia sa nám dostáva len na základe Božieho milosrdenstva,³⁷ na ktoré veľkosť či závažnosť ľudského hriechu nemá vplyv. Zároveň to nie je nič zaslúžené, čo by si človek svojimi dobrými skutkami sám dokázal vydobýť. Jediné, čo človek môže urobiť, je spolupracovať s Božím milosrdenstvom tak, že ho neodmietne, ale otvorí mu svoje srdce. Podľa apoštola Pavla, objekt Božieho milosrdenstva predstavujú ľudské hriechy a nedokonalosti. Tieto si musí človek najprv uvedomiť a vyznať ich v pravde pred Bohom. Len v pravde jeho biedy môžu byť hriešnikovi odpustené jeho poklesky.³⁸ Jeho hriechy sú nielenže odpustené, ale omilostenie znamená ešte niečo viac,³⁹ ako píše Pavol: „*Kde sa však rozmnožil hriech, tam sa v miere ešte štedrejšej ukázala milosť.*“ (Rim 5,20) Toto učenie svätého apoštola Pavla, ktoré patrí medzi najstaršie učenie Cirkvi, je priamo spojené s najstaršou cirkevnou tradíciou a spiritualitou. Učenie o Božom milosrdenstve teda nie je v kresťanstve ničím novým.⁴⁰ Tak ako sú Pavlove listy plné učenia o nezaslúženom omilostení, tak ho predkladala Cirkev svojim veriacim naprieč dejinám a tým kontinuálne pokračovala v hlásaní spirituality Božieho milosrdenstva.⁴¹

³⁶ Porov. SVOBODOVÁ V., *Bůh Petra a Jidáše*. In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 27-31.

³⁷ Pre podrobný výklad Pavlovej soteriológie vzhľadom na Kristovu obeť porov. TELSCHER, G., *Opfer aus Barmherzigkeit*, Würzburg: Echter Verlag, 2007, str. 212-247.

³⁸ Porov. HUČKO, L., *Bůh svatého Pavla*. In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 49.

³⁹ Porov. ANSORGE, D., *Gerechtigkeit und Barmherzigkeit Gottes*, str. 162n.

⁴⁰ V kontexte vykúpenia sa Božím milosrdenstvom zaoberal napr. Anselm z Canterbury, porov. GÄDE, G., *Eine andere Barmherzigkeit: zum Verständnis der Erlösungslehre Anselms von Canterbury*, Würzburg: Echter, 1989, str. 267-282.

⁴¹ Porov. HUČKO, L., *Bůh svatého Pavla*. In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 41n.

1.2 Božie milosrdenstvo v učení Jána Pavla II.

Božie milosrdenstvo bolo ústredným motívom aj pontifikátu Jána Pavla II., ktorým sa zaoberal hlavne v encyklike *Dives in misericordia*.⁴² V nej sa často odvoláva na svoju skoršiu encykliku *Redemptor hominis*,⁴³ naväzujúcu na učenie Druhého vatikánskeho koncilu. Božie milosrdenstvo tak vysvetľuje v kontexte biblickom,⁴⁴ soteriologickom,⁴⁵ spoločenskom,⁴⁶ ekleziologickom,⁴⁷ pri ktorých, v duchu Druhého vatikánskeho koncilu (porov. GS 22), nezabúda na aspekt antropologický.⁴⁸

1.2.1 Biblický kontext

Ján Pavol II. začína encykliku *Dives in misericordia* slovami: „Boh bohatý na milosrdenstvo, pre svoju nesmiernu lásku, ktorou nás miluje, hoci sme boli pre hriechy mŕtvi, oživil nás s Kristom.“ (Ef 2,4n.) Týmto biblickým citátom hneď v prvej časti svojej encykliky o Božom milosrdenstve pápež poukazuje na potrebu súčasnej doby, objaviť v Kristovi tvár Otca, ktorý je „Otec milosrdenstva a Boh všetkej útechy“ (2Kor 1,3) Pretože práve skrze zjavenie tajomstva Otca a jeho lásky sa ozrejmuje pravda o človeku a jeho najhlbšom poslaní. Sám Kristus povedal, že náš Otec, „ktorý vidí v skrytosti“ (Mt 6,4; 6,18), stále od nás čaká, aby sme sa v každej núdzi obracali na neho a aby sme vybadali tajomstvo Otca a jeho lásky. (porov. Ef 3,18; Lk 11,5-13) Táto láska, ktorú už Starý zákon pomocou rozličných výrazov a obrazov nazval milosrdenstvom, sa stáva viditeľnou predovšetkým v Kristovi, skrze Krista, v jeho skutkoch a slovách a konečne v jeho smrti na kríži a v jeho zmŕtvychvstaní.⁴⁹

Pápež píše, že sám Kristus si už počas svojho verejného účinkovania vyvolil milosrdenstvo za jeden z hlavných predmetov svojej učiteľskej činnosti.⁵⁰ Objasňoval ho napríklad v podobenstve o milosrdnom Samaritánovi (porov. Lk 10,30-37),

⁴² Encyklika *O Božom milosrdenstve* zo dňa 30. 12. 1980. (Oficiálny slovenský preklad KBS z roku 1993 znie *O Božom milosrdenstve*, avšak snáď výstižnejší voľný preklad je *Predivný v milosrdenstve*.)

⁴³ Encyklika *Vykupiteľ človeka* (zo dňa 4. 3. 1979).

⁴⁴ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, Encyklika *O Božom milosrdenstve* (zo dňa 30. 12. 1980). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1-6.

⁴⁵ *Tamtiež*, 7nn.

⁴⁶ *Tamtiež*, 10nn.

⁴⁷ *Tamtiež*, 13nn.

⁴⁸ Porov. JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, Encyklika *Vykupiteľ človeka* (zo dňa 4. 3. 1979). Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1980, 8.

⁴⁹ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 2.

⁵⁰ *Tamtiež*, 3.

o nemilosrdnom sluhovi (porov. Mt 18,23-35) či v podobenstve o márnokratnom synovi. (porov. Lk 15,11-32) Pápež píše:

V Kristovom učení sa nachádzajú aj viaceré iné miesta, ktoré vždy nejakým iným spôsobom osvetľujú lásku a milosrdenstvo. Pred oči nám tu vystupuje dobrý pastier, ktorý ide hľadať stratenú ovcu (porov. Lk 15,3-7), alebo žena, ktorá vymetie dom, aby nasal stratenú drachmu. (porov. Lk 15,8n.)⁵¹

V encyklike sa tiež dočítame, že najdôraznejšie je pojem milosrdenstva vysvetlený v podobenstve o márnokratnom synovi, ktoré sa nachádza v evanjeliu podľa Lukáša,⁵² hoci samotné slovo *milosrdenstvo* sa v ňom nenachádza. Je to dojímavý príbeh otcovej lásky voči márnokratnému a hriešnemu synovi, ktorý svoj dedičný podiel ľahkomyselne utratí, aby sa po oľutovaní svojho hýrivého života znova vrátil domov k otcovi a poprosil o odpustenie.

Ján Pavol II. vysvetľuje, že postava márnokratného syna v istom zmysle odzrkadľuje človeka ktorejkoľvek doby, ktorý obdržal od Boha na počiatku dedičstvo milosti a pôvodnej spravodlivosti. Svojou neverou a hriechom však o toto dedičstvo prišiel a premrhal možnosť zdieľať spoločnosť lásky s Otcom. Paralely k tomuto podobenstvu možno nájsť v dejinách spásy izraelského národa, ktorý mnohokrát porušil zmluvu a odvrátil sa od Boha, v dôsledku čoho začal vnútorne blúdiť.

Toto vnútorné prežívanie odlúčenia od Otca je v podobenstve o márnokratnom synovi vykreslené stratou dôstojnosti. Syn, ktorý sa mohol tešiť priazni svojho otca a užívať materiálny majetok pre svoje blaho, odrazu trie núdzu a túži sa nasýtiť čo i len strukmi určenými pre svine. V krajine hladu sú mu však aj tieto odopreté a vtedy si márnokratný syn uvedomuje, ako dobre je nádenníkom v dome jeho otca. Až keď reflektuje stratu svojho spoločenského a materiálneho statusu a vie, že nemá čo stratiť, rozhodne sa ísť za svojím otcom, vyznať svoju vinu a sám sa ponížiť na úroveň jeho sluhov: „*Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu: Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už viac nie som hoden volať sa tvojím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov.*“ (Lk 15,18n.)

Podľa pápeža, práve toto vnútorné rozpoloženie márnokratného syna nám umožňuje pochopiť hlbšie, v čom spočíva Božie milosrdenstvo. Konanie jeho otca,

⁵¹ *Tamtiež.*

⁵² Evanjelista Lukáš, ktorý sa často odvoláva na Starý zákon a najpodrobnejšie podáva Kristovo učenie o milosrdenstve, nám poskytuje kľúč k pochopeniu pravej podstaty milosrdenstva. Z tohto dôvodu je jeho evanjelium nazývané „evanjelium milosrdenstva“. Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 3.

ktorý ho bez výhrad prijal s otvorenou náručou a úprimnou radosťou, odzrkadľuje vernosť nebeského Otca voči jeho deťom. Je plne zameraný na ľudskosť a dôstojnosť človeka a je odhodlaný skláňať sa nad úbohosťou a mravnou biedou. Pretože každý, kto ako márnوترatný syn okúsi milosrdenstvo a Božiu dobrotu, je schopný po svojom obrátení vnímať sám seba vo svetle pravdy.

Vo svojom učení ohľadom tajomstva Božieho milosrdenstva došiel pápež k interpretácii Boha, ktorý sa v Starom i Novom zákone zjavuje počas celých dejín spásy ako milosrdný. Neustálym zjavovaním svojho milosrdenstva pomáha človeku, aby porozumel seba samého a naplnil svoje povolanie. Súčasťou tohto porozumenia je fakt, že človek na jednej strane milosrdenstvo potrebuje, na druhej strane je zároveň povolaný k prejavom milosrdenstva voči svojim blíznym. Ján Pavol II. pritom vychádza z plnosti zjavenia Božieho milosrdenstva v Novom zákone, ktoré bolo prítomné už v Starom zákone.

Je závažné, že proroci, ktorí vzhľadom na hriechy ľudu často hovoria o milosrdenstve, výrazne ho spájajú s myšlienkou na Božiu lásku. Pán miluje Izraela láskou jedinečného vyvolenia, nežnosťou podobnou manželskej (por. Oz 2,21-25; Iz 54,6n.); preto mu odpúšťa viny, i neveru a zradu. Ak zbadá ľútosť i opravdivé pokánie, znova berie svoj ľud na milosť (por. Jer 31,20; Ez 39,25-29). V náuke prorokov milosrdenstvo znamená zvláštnu moc lásky, ktorá premôže hriech a neveru vyvoleného ľudu... Tu je naozaj zakotvená istota celého národa a každého jeho člena: v Božie milosrdenstvo, ktoré možno vzývať v každej úzkosti.⁵³

Pápež vo svojej encyklike konštatuje, že Starý zákon spomína milosrdenstvo práve v dobe úpadkov a duševnej skleslosti, čím povzbudzuje trpiacich a hriešnych ľudí k tomu, aby vzývali Božie milosrdenstvo. Božie milosrdenstvo zjavené v Starom zákone je paradigmou lásky Boha k človeku, zahrnujúcou rôzne odtiene lásky. Je to láska otcovská, vyplývajúca zo skutočnosti dávania života, pretože Boh je Otcom Izraela (porov. Iz 63,16) a vyvolený národ je jeho milovaným synom (porov. Ex 4,22). Je tiež snúbencom a Izrael jeho snúbenicou (porov. Oz 2,21). Jeho láska sa zjavuje ako zľutovanie i veľkomyselné odpúšťanie, keď vyvolený národ nezachováva vernosť. (porov. Oz 11,7-9; Jer 31,20; Iz 54,7) Práve vtedy sa skúsenosť Božieho milosrdenstva rodí vo vnútornom dialógu človeka so svojím Stvoriteľom a Otcom.⁵⁴

⁵³ JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 4.

⁵⁴ MACHNIAK J., *Milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 95.

1.2.3 Soteriologický kontext

O milosrdenstve ako súčasť Božského rozmeru tajomstva vykúpenia uvažuje Ján Pavol II. v encyklike *Redemptor hominis* slovami:

Vykúpenie sveta – toto úžasné tajomstvo lásky, v ktorom sa obnovuje stvorenie (porov. GS, 37; LG, 48) – je vo svojej najhlbšej podstate ,ospravodlivením‘ človeka v jednom ľudskom srdci: v srdci jednorodného Syna, aby sa mohlo stať spravodlivosťou srdca mnohých ľudí, ktorí v tomto jednorodnom Synovi boli od večnosti predurčení stať sa Božími synmi (porov. Rim 8,29n.; Ef 1,8) a boli povolaní k milosti a láske... Toto zjavenie lásky sa volá aj milosrdenstvo. A toto zjavenie lásky a milosrdenstva má v dejinách ľudstva svoju formu a svoje meno: volá sa Ježiš Kristus.⁵⁵

Ak chceme teda pochopiť Božie milosrdenstvo, ako bolo zjavené v dejinách našej spásy, musíme najprv objasniť veľkonočné tajomstvo, ktoré Kristus ako Mesiáš zavýšil svojím krížom a zmŕtvychvstaním. Akt spásy zo strany Stvoriteľa v rámci jeho vykupiteľského plánu je priamym dôkazom milosrdnej lásky k človeku, ktorá ho zachraňuje, dáva mu dôstojnosť a zároveň ho sama povoláva k milosrdenstvu. Ježiš nás sám učil milosrdenstvu počas svojho verejného pôsobenia, tým že „*chodil, dobre robil a uzdravoval*“ (Sk 10,389, liečil „*všetky choroby a všetky neduhy*“ (Mt 9.35) a prejavoval tak lásku ľuďom, aby potom ponížený a opustený zakúsil ukrutnú smrť na kríži.

Takto sa v Kristovi a skrze Krista jedinečným spôsobom prejavuje Boh vo svojom milosrdenstve; zdôrazňuje sa totiž tá Božia vlastnosť, ktorú už Starý zákon pomocou rozličných obrazov a výrazov nazval ,milosrdenstvom‘. Tejto starozákonnej tradícii o Božom milosrdenstve dáva Kristus konečnoplatný zmysel. Nielenže hovorí o milosrdenstve a vysvetľuje ho príkladmi i podobenstvami, ale predovšetkým ho v sebe samom stelesňuje a vo svojej osobe predstavuje. Lebo v istom zmysle on sám je milosrdenstvo. Ktokoľvek teda v ňom to milosrdenstvo vidí a nájde, tomu sa Boh zvláštnym spôsobom stane ,viditeľný‘ ako Otec, ktorý je ,bohatý na milosrdenstvo‘ (por. Ef 2,4).⁵⁶

Ján Pavol II. bol presvedčený, že posolstvo milosrdenstva neustále hlásané Cirkvou sa dnes stáva časťou skúsenosti človeka strateného medzi rôznymi ideológiami a myšlienkovými prúdmi na prelome 20. a 21. storočia. Pretože práve v tajomstve

⁵⁵ JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 9.

⁵⁶ Tentiež, *Dives in misericordia*, 2.

Božieho milosrdenstva nachádza kresťan pravú tvár Boha blízkeho človeku i pravú tvár človeka potrebujúceho milosrdenstvo i pripraveného činiť milosrdenstvo.⁵⁷

1.2.3 Spoločenský kontext

Ján Pavol II. v encyklike *Dives in misericordia* ďalej píše, že dnešná spoločnosť považuje seba samú za šťastnú, lebo jej pokrok ponúka také možnosti, aké sa pred niekoľkými storočiami nedali tušiť. Predovšetkým dnešná mládež si je vedomá toho, že pokrok vedy a techniky umožňuje nielen hmotné dobro, ale aj širšiu účasť na poznatkoch ľudstva. Napríklad rozvoj informačných prostriedkov zväčšuje tvorivé schopnosti človeka a otvára cestu k vedeckému a kultúrnemu bohatstvu iných národov. Nové objavy v oblasti psychológie, prírodných a spoločenských vied zase človeku umožňujú hlbšie vniknúť do bohatstva svojej bytosti.⁵⁸

Na druhej strane vzrastá v dnešnom svete pocit nebezpečenstva, pretože technickými prostriedkami, ktoré má terajšia spoločnosť poruke, môžu byť jednotliví ľudia i spoločenstvá a národy vystavené útrapám v dôsledku násilia i nespravodlivosti zo strany iných. Dejiny nám o tom podávajú dostatočné dôkazy, a napriek všetkým vyhláseniam o právach človeka nemôžeme tieto udalosti zaradiť len do minulosti. Okrem hrozby vojnových konfliktov a rôznych druhov mocenského či politického útlaku, ktorým sú ľudské bytosti ošetrované o vnútornú slobodu, je pre dnešnú spoločnosť príznačná ešte ďalšia bolestivá skutočnosť.⁵⁹

Na celom svete je známe, že popri šťastných a nasýtených ľuďoch a ich spoločenstvách, žijúcich v nadbytku a oddaných rozkošiam, existujú jednotlivci i spoločenské skupiny, ktoré trpia hladom. Tento stav nerovnosti medzi ľuďmi a národmi nielen ďalej trvá, ale aj vzrastá spolu so stále väčším duševným nepokojom, spojeným so zmyslom života na tejto zemi. Je zrejmé, že terajší hospodársky poriadok i sama civilizácia podliehajú nejakej základnej chybe, ktorá napriek humanistickým snahám spôsobuje vo svete toľko fyzického a morálneho zla.⁶⁰

Nerovnováha, na ktorú trpí dnešný svet, isteže súvisí so základnejšou nevyrovnanosťou, ktorá má korene priam v srdci človeka. Lebo v samom človeku je mnoho protikladov.

⁵⁷ Porov. MACHNIAK, J., *Milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: Teď je čas milosrdenství, str. 93n.

⁵⁸ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 10.

⁵⁹ *Tamtiež.*

⁶⁰ *Tamtiež.*

Kým z jednej strany okusuje ako stvorenie svoju mnohonásobnú ohraničenosť, zatiaľ z druhej strany pociťuje v sebe túžby a povolanie k vyššiemu životu. Priťahovaný mnohými vábivými vecami, je ustavične nútený vyberať medzi nimi a niektorých sa zriekať. Ba veru, krehký a hriešny, nezriedka koná to, čo nechce, a nekoná, čo by chcel. Teda sám v sebe je rozdvojený, a to má za následok aj toľké a také rozpory v spoločnosti.⁶¹ (porov. GS 10)

Podľa pápeža človek potrebuje „*pochopiť sám seba – a to nie iba podľa bezprostredných, čiastočných, často povrchných, ba dokonca zdanlivých kritérií svojho bytia – musí sa priblížiť ku Kristovi so svojím nepokojom a neistotou, so svojou slabosťou a hriešnosťou, so svojím životom a smrťou.*“⁶² Len ak si človek prisvojí skutočnosť vtelenia a vykúpenia, uskutoční sa v ňom hlboký proces, ktorý spôsobí úžas pred Bohom i sebou samým. Tento úžas nad dôstojnosťou a hodnotou človeka je totožný s evanjeliom a nazýva sa kresťanstvo. Je zároveň presvedčením a istotou viery, ktorá skrytým a tajomným spôsobom oživuje všetky zložky ozajstnej ľudskosti.

Keď sa spoločne zahľadíme na moderné európske dejiny, poznamenané v 20. storočí dvoma svetovými vojnami, pred očami sa nám vynárajú neľútostné totalitné režimy, v ktorých na prvý pohľad nebolo miesta ani pre Boha, ani pre jeho milosrdenstvo. Avšak napriek všetkým negatívnym historickým udalostiam, rozličným systémom, svetonázorom a režimom, bol a je Ježiš Kristus prítomný mocou pravdy a lásky.⁶³ V každom čase a za každých okolností sa zjavuje človeku v hĺbke jeho srdca.⁶⁴

1.2.4 Ekleziologický kontext

Cirkev verí, že vykúpenie skrze kríž dalo človekovi dôstojnosť a zmysel jeho existencie na tomto svete, ktorý stratil následkom hriechu. Preto je úlohou Cirkvi usmerňovať myseľ človeka a jeho svedomie a pomáhať všetkým ľuďom vnikať do hĺbky vykúpenia.⁶⁵ Táto starostlivosť Cirkvi sa sústreďuje na celého človeka, ktorý bol Kristom vykúpený, s ktorým je Kristus určitým spôsobom spojený a ktorému dáva Kristus svetlo a silu, aby mohol zodpovedať svojmu vznešenému poslaniu. (porov. GS 10)

⁶¹ JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 10.

⁶² Tentiež, *Redemptor hominis*, 10.

⁶³ Porov. tentiež, *Redemptor hominis*, 13.

⁶⁴ Porov. tentiež, *Redemptor hominis*, 11.

⁶⁵ Porov. tentiež, *Redemptor hominis*, 10.

V dnešnom svete je však situácia človeka ešte ďaleko od objektívnych požiadaviek mravného poriadku, od nájstojčivých požiadaviek spravodlivosti a ešte viac od vzájomnej lásky medzi ľuďmi. Preto Cirkev kladie za cieľ predovšetkým kresťanom,⁶⁶ hovoriť o tejto situácii všetkým ľuďom dobrej vôle a neustále viesť o nej dialóg. Pretože na tejto ťažkej ceste nevyhnutne premeny štruktúr hospodárskeho života bude možné napredovať iba za cenu skutočného obrátenia mysle, vôle a srdca. To však vyžaduje rozhodné zaangažovanie jednotlivcov, ako aj slobodných a medzi sebou solidárnych národov. (porov. GS 16)

Cirkev musí v prvom rade svetu vydávať svedectvo vlastným príkladom a potom viesť aj ostatných ľudí po ceste spásy. Ak chce slúžiť ľudstvu, potrebuje sa čo najviac upevniť vo svojej identite spôsobom, akým nás vyzýval Ján Pavol II.:

Treba zamerať nášho ducha, náš rozum, vôľu a srdce na Krista, Vykupiteľa človeka, na Krista, Vykupiteľa sveta. Na neho upriamujeme svoj pohľad – opakujúc vyznanie svätého Petra: ‚Pane, a ku komu by sme išli? Ty máš slová večného života.‘ (Jn 6,68; porov. Sk 4,8-12) – lebo v ňom, Synovi Božom je spása.⁶⁷

V ňom sú všetky poklady múdrosti a poznania (porov. Kol 2,3) a Cirkev je jeho telom (porov. Kol 1,24) a v Kristovi akoby sviatosťou čiže znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia. (porov. LG 1)

Tak ako Kristus poveril svojich učeníkov ohlasovať Božie milosrdenstvo, tak píše aj Ján Pavol II. vo svojej encyklike *Dives in misericordia*:

Cirkev musí svedčiť o milosrdenstve Boha zjavenom v Kristovi, v celom jeho mesiášskom poslaní, predovšetkým ho vyjadrovať ako spasiteľnú pravdu viery a života z viery a postupne ho uvádzať do života ako vlastných spoluveriacich, tak aj pokiaľ možno všetkých ľudí dobrej vôle.⁶⁸

Hlásanie Božieho milosrdenstva, ktoré je prvou úlohou Cirkvi, sa podľa Svätého otca prejavuje vyznaním pravdy, že Boh je milosrdenstvom, a dobrotou milosrdnému Bohu. Druhou úlohou cirkvi, a teda i Kristových učeníkov, je činiť milosrdenstvo. Tretím rozmerom svedectva o Bohu je modlitba za milosrdenstvo pre svet.⁶⁹

⁶⁶ Porov. *Dokumenty MTK venované christologii a soteriologii do roku 1995*, Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladateľstvá, 2010, str. 137.

⁶⁷ JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 7.

⁶⁸ Tentiež, *Dives in misericordia*, 13.

⁶⁹ Porov. MACHNIAK, J., *Milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Teď je čas milosrdenství*, str. 97n.

Obsahom prvej úlohy Cirkvi je učenie, že tento svet, ktorý Boh stvoril pre človeka a do ktorého vstúpil hriech, znovu nadobúda svoje prvotné prepojenie so samým božským prameňom múdrosti a lásky, prostredníctvom Ježiša Krista.⁷⁰ Práve on zadost'učinil večnej Otcovej láske, ktorá sa už od začiatku prejavila vo stvorení sveta tým, že človek bol obdarovaný všetkým bohatstvom tohto stvorenia a že bol stvorený na Boží obraz. (porov. Gn 1,26). Jeho lásku však človek zavrhol porušením prvej zmluvy (porov. Gn 3,6-13) i tých nasledujúcich. Avšak Boh sa rozhodol obnoviť stvorenie a vykúpiť svet (porov. GS 37, LG 48), tým, že smrťou svojho jediného Syna ‚ospravodlivil‘ všetkých ľudí od ich hriechu a povolal ich ako Božích synov (porov. Rim 8,29n.; Ef 1,8) k milosti a láske.⁷¹ Prijatím tejto pravdy človek nadobudol skrze Krista plné vedomie svojej dôstojnosti, svojho povznesenia a transcendentnej hodnoty svojej ľudskosti a zmysel svojho jestvovania.⁷²

Ježiš Kristus je teda plnosťou zjavenia Otca a jeho lásky. (porov. GS 22) Táto láska Boha, ktorý svojho vlastného Syna neušetril (porov. 2Kor 5,21), nielen spôsobuje dobro, ale zároveň privádza človeka k účasti na svojom živote. Vďaka činnosti Ducha Svätého sa môže človek otvoriť aktívnemu milosrdenstvu, poznať svoju dôstojnosť a zjednotiť sa s Kristom. Boha, ktorého ľudské pokolenie môže objaviť v prírode a kozme na základe jeho neviditeľných vlastností (porov. Rim 1,20) a nepriamo poznať, sa v plnosti zjavuje príchodom Krista, jeho smrťou a zmŕtvychvstaním. Miestom stretnutia so Zmŕtvychvstalým sú práve sviatosti, prostredníctvom ktorých sa človek dotýka priamo Božieho milosrdenstva. Preto je nevyhnutné a pre Cirkev zaväzujúce túto pravdu ohlasovať a svedčiť o nej svetu vo svete.

Ján Pavol II. v encyklike *Redemptor hominis* vyzýva k hlásaniu Božieho milosrdenstva veriacich slovami:

Všetci sa musíme zúčastniť na tomto poslaní a musíme naň sústrediť všetky svoje sily, pretože je súčasnému ľudstvu potrebnéjšie ako kedykoľvek predtým: zjavovať svetu Krista, pomáhať každému človekovi, aby v ňom našiel seba a pomáhať súčasnej generácii poznávať Kristovo nevyspytateľné bohatstvo, pretože ono je určené pre každého človeka a je vlastníctvom každého človeka.⁷³

K tomuto hlásaniu patrí aj dobrorečenie milosrdnému Bohu. Pod dobrorečením sa rozumie liturgia Cirkvi, liturgia čítania a modlitby, ktoré odzrkadľujú pravdu

⁷⁰ Porov. JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 8.

⁷¹ *Tamtiež*, 9.

⁷² *Tamtiež*, 11.

⁷³ *Tamtiež*.

o milosrdnom Bohu zjavenú vo Svätom písme. Túto pravdu Boží ľud pociťuje a prežíva vo svojej viere, ako to dosvedčujú prejavy zbožnosti jednotlivcov i celých spoločenstiev. Je tu reč o tej dokonalosti a vlastnosti, na základe ktorej sa človek v hĺbke svojho vnútorného života veľmi často zblízka stretáva so živým Bohom. V tomto ohľade má veľkú dôležitosť rozjímanie o Božom slove a predovšetkým uvedomelé a náležité prijímanie Eucharistie i sviatosti pokánia, t. j. zmierenia. Lebo Eucharistia, ktorú slávime na pamiatku toho, ktorý nám vo svojom mesiášskom poslaní ukázal Otca slovom i krížom, nám dosvedčuje tú nevyčerpatel'nú lásku, ktorou sa chce s nami spájať a priam do nás vstupovať, keď ide v ústrety našim ľudským srdciam. Sviatosť pokánia alebo zmierenia však urovnáva cestu každému, aj keď je obťažený veľkými hriechmi. V tejto sviatosti môže každý človek zvláštnym spôsobom zakúsiť milosrdenstvo, totiž tú lásku, ktorá je mocnejšia než hriech.⁷⁴

Preto Cirkev hlása obrátenie. Obrátenie sa k Bohu spočíva v tom, že niekto objaví jeho milosrdenstvo, lásku, ktorá je dobrotivá a trezlivá. (porov. 1 Kor 13,14) Ak sa človek nestretne s touto Láskou, ak ju nezakúsi a istým spôsobom si ju neosvojí, ak na nej nemá živú účasť, ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou a jeho životu chýba zmysel.⁷⁵ Avšak opravdivé poznanie Božieho milosrdenstva a dobrotivej lásky je večným a nesmiernym prameňom obrátenia, nielen ako prechodného vnútorného úkonu, ale aj ako trvalého zmýšľania a duševného stavu.⁷⁶

Práve preto je treba, aby všetci, čo vyznávajú Krista, hlásali tajomstvo Krista, zjavovali božskú a ľudskú dimenziu vykúpenia a neúnavne a vytrvale sa usilovali o tú dôstojnosť, ktorú človek dosiahol a môže dosiahnuť v Kristovi. Táto dôstojnosť, ktorá v ponímaní súčasného sveta nadobudla taký význam, je pre kresťanov ešte zrejmejšia vo svetle tej skutočnosti, ktorou je Ježiš Kristus. On je stály začiatok a stred poslania, ktoré bolo zverené všetkým kresťanom.⁷⁷

Ďalšou dôležitou úlohou Cirkvi pri šírení Božieho milosrdenstva sú skutky milosrdenstva. Nimi človek ukazuje vlastnú potrebu milosrdenstva a tiež pripravenosť ku konaniu milosrdenstva voči blíznym. A prejaviť milosrdenstvo blíznym dokáže práve ten, ktorý je schopný poznávať milosrdnú lásku Boha. Tá totiž spôsobí nielen

⁷⁴ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 13.

⁷⁵ Porov. tentiež, *Redemptor hominis*, 10.

⁷⁶ Porov. tentiež, *Dives in misericordia*, 13.

⁷⁷ Porov. tentiež, *Redemptor hominis*, 11.

duchovný obrat, ale znamená celý spôsob života, určitú potrebnú a stálu vlastnosť kresťanského povolania.⁷⁸

Skúsenosť s nezištnou Božou láskou inšpiruje a očisťuje skutky milosrdenstva, ak sa ich kresťan snaží konať podľa Kristovho vzoru. On nám ukázal na kríži nezištnú lásku, ktorá nebola len jednostranným aktom, ale milosrdnou láskou usilujúcou sa o vzájomnosť medzi Bohom a človekom. Je to láska, ktorá vyrovnáva rozdiely medzi osobou prijímajúcou a dávajúcou, a to aj medzi ľuďmi navzájom. Milosrdenstvo je podstatným prvkom rozvíjajúcim medziľudské vzťahy v duchu úcty k dôstojnosti človeka a odhaľovania jeho schopnosti činiť dobro. Apoštolát milosrdenstva vo sfére skutkov milosrdenstva sa stále musí odvolávať na základnú skúsenosť Kristovej lásky, aby sa milosrdenstvo nestalo filantropiou alebo aby nebolo nahradené sociálnou spravodlivosťou.⁷⁹

Rovnako ako konanie milosrdenstva, aj modlitba za milosrdenstvo vyplýva zo životnej skúsenosti s Božím milosrdenstvom a je treťou úlohou Cirkvi pri šírení Božieho milosrdenstva. Podľa Jána Pavla II. je modlitba o Božie milosrdenstvo právom a povinnosťou Cirkvi, pretože volá proti zlu, ktoré ľudstvo ťaží alebo ohrozuje. Pápež vidí milosrdenstvo ako veľkú príležitosť na obnovu ľudského srdca postihnutého hriechom.⁸⁰ Toto presvedčenie o potrebe modlitby za milosrdenstvo priviedlo Jána Pavla II. k formulácii aktu zasvätenia celého sveta Božiemu milosrdenstvu. Je ovocím pápežovej živej viery, reflexie tajomstva Božieho milosrdenstva a obrovskej lásky k ľuďom, ktorí stratili Boha.

Toto vyznanie, v ktorom sa vyjadruje dôvera vo všemohúcu lásku Boha, je zvlášť potrebné v našej dobe, v ktorej sa človek stráca tvárou v tvár rôznym prejavom zla. Je treba, aby volanie o Božie milosrdenstvo plynulo z našich srdc, plných utrpení, nepokoja a pochybností, hľadajúcich spoľahlivý prameň nádeje.⁸¹ Všetko teda, čo bolo povedané o Božom milosrdenstve, musí nakoniec prejsť do vrúcnej modlitby, musí sa stať hlasitým volaním o milosrdenstvo pre potreby ľudí v dnešnom svete.⁸²

Preto pápež Ján Pavol II. pri príležitosti posvätenia Baziliky Božieho milosrdenstva v Krakove prehlásil, že chce uskutočniť slávnostný akt zasvätenia celého

⁷⁸ Porov. tentiež, *Dives in misericordia*, 14.

⁷⁹ Porov. MACHNIAK, J., *Boží milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Teď je čas milosrdenství*, str. 100.

⁸⁰ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 15.

⁸¹ Porov. MACHNIAK, J., *Boží milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Teď je čas milosrdenství*, str. 101nn.

⁸² Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 15.

sveta Božiemu milosrdenstvu. Podľa jeho slov to činil s vrúcnuou túžbou, aby posolstvo o milosrdnej láske Boha, ktoré bolo zdôraznené prostredníctvom sv. Faustíny, prišlo ku všetkým obyvateľom tejto zeme a naplnilo ich srdce nádejou. Prianím pápeža bolo, aby sa toto posolstvo rozšírilo na celú jeho milovanú vlasť i do celého sveta.⁸³

Obsahovo **akt zasvätenia** sveta Božiemu milosrdenstvu zahŕňal:

1. Vyzývanie trojjediného Boha: Bože, Otče milosrdný, ktorý zjavuješ svoju lásku v tvojom Synovi Ježišovi Kristovi a vylievaš ju na nás v Duchu Svätom, Tešiteľovi, tebe zasväcujeme dnes osud sveta i každého človeka.
2. Prosbu za ľudstvo sužované zlom: Skloň sa k nám hriešnym, uzdrav naše neduhy, prekonaj všetko zlo, dovoľ všetkým obyvateľom zeme zakúsiť tvoje milosrdenstvo, aby v tebe, trojjediný Bože, nachádzali vždy prameň nádeje.
3. Úpenlivú žiadosť o milosrdenstvo pre svet: Večný Otče, pre bolestné umučenie a zmŕtvychvstanie tvojho Syna, buď milosrdný k nám i k celému svetu! Amen.

Uvedený akt je prejavom viery, ktorá spočíva v postoji detskej dôvery v milosrdného Otca, ktorý nikdy neopustí človeka a bude ho neustále obdarúvať svojou láskou.⁸⁴

⁸³ Porov. MACHNIAK, J., *Boží milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 101nn.

⁸⁴ *Tamtiež.*

2 BOŽIE MILOSRDENSTVO V ŽIVOTE SV. FAUSTÍNY

Sv. Faustína bola rehoľná sestra, ktorá mala v období pred druhou svetovou vojnou súkromné zjavenie milosrdného Krista. Pri mystických stretnutiach poučal Spasiteľ túto jednoduchú rehoľnicu o hĺbke svojho milosrdenstva a poveril ju poslaním žiť a šíriť spiritualitu Božieho milosrdenstva vo svete.⁸⁵ Poďme sa teda pozrieť na jej život, spiritualitu a poslanie.

2.1 Život sv. Faustíny

Sestra Faustína, vlastným menom Helena Kowalská, sa narodila 25. 8. 1905 v poľskej dedinke Glogowiec ako tretia z desiatich detí Marianny a Stanislava Kowalských. O dva dni neskôr bola pokrstená vo farskom kostole sv. Kazimíra vo Swonicach Warckich (v súčasnosti Svätyňa krstu sv. Faustíny). Ako sedemročná počula prvýkrát v duši vnútorný has, ktorý ju povzbudzoval k dokonalejšiemu duchovnému životu. O dva roky pristúpila k prvému svätému prijímaniu a podľa slov jej matky chcela odvtedy chodiť do kostola čo najčastejšie.⁸⁶

Po ukončení základnej školy začala od roku 1921 pracovať u známych – Bryszewských v Aleksandrowe Lodzkom. Keď sa po roku ako osemnásťročná vrátila späť domov, oznámila rodičom svoje rozhodnutie pre duchovný život. V jej *Denníčku*⁸⁷ sa dočítame:

Keď som mala osemnásť rokov, naliehavo som prosila rodičov o dovoľenie vstúpiť do kláštora. Rodičia rozhodne odmietli. Po tomto nesúhlase som žila prázdny životom a hlasu milosti som nevenovala žiadnu pozornosť napriek tomu, že moja duša nenachádzala v ničom uspokojenie. Ustavičné hľadanie milosti bolo pre mňa veľkým utrpením, ale snažila som sa ho prehlušiť rôznymi zábavami. Vyhýbala som sa

⁸⁵ Porov. CHOCHOLSKI, P., *15 dní so sv. Sestrou Faustínou*, Bratislava: LÚČ, 2009, str. 8n.

⁸⁶ Porov. STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, Sandomierz: Diecézne vydavateľstvo a tlačiareň Sandomierz, 2003, str. 4n.

⁸⁷ Zápisky sestry Faustíny známe ako *Denníček*, spisala rehoľnica na výslovnú žiadosť Pána Ježiša v posledných rokoch svojho života. Predstavujú akýsi pamätník, v ktorom sú príbežne i retrospektívne zaznamenané predovšetkým stretnutia autorkinej duše s Bohom. Ich analýzou sa zaoberal známy a uznávaný teológ, kňaz a profesor Ignacy Rózycki, ktorý vybral to, čo je podstatou Faustíninho posolania. (pozn. autorky)

*vo svojom vnútri Bohu a celou dušou som bola naklonená k stvoreniam. Božia milosť v duši však zvíťazila.*⁸⁸

To bolo v živote Faustíny jedno zo ‚základných‘ zjavení Božieho milosrdenstva a jeho lásky. S pevným presvedčením preto po rodičovskom odmietnutí cestovala do Lodže za prácou, kde pobudla do júla 1924 v obchode u Marcjanny Sadowskej, *„ktorá sa nemohla vynadivať, ako môže byť niekto, kto sa modlí celé hodiny a postí sa tri razy do týždňa, taký pokojný, dokonca je veselý.*“⁸⁹ Týmto spôsobom života získala, ktorý svedčí o určitej kresťanskej zrelosti, získala nielen prístup k milosrdnej Božej láske, ale sa aj sama formovala v duchu takejto lásky. Počínanie sv. Faustíny poukazuje na jej duchovnú zrelosť aj v momente, keď sa rozhodla požiadať o prijatie do rehoľného domu vo Varšave. Jej rozhodnutie potvrdil Pán Ježiš v auguste 1925, keď sa prihlásila u Kongregácie Matky Božieho Milosrdenstva:⁹⁰ *„Keď sa na príkaz [...] nesmelá kandidátka na rehoľníčku vybrala do kaplnky a spýtala sa Pána Ježiša, či ju prijíma, počula: ‚Prijímam, si v mojom srdci.‘ Vidiac jej rozžiarenú tvár, matka predstavená [...] hovorí: ‚Keď ťa Pán prijal, tak aj ja ťa prijímam.*“⁹¹

Týmto sa začal jej postulát – skúšobný čas v Kongregácii, avšak už po prvých troch týždňoch túžila prestúpiť do rehole s prísnejšou regulou, kde by sa mohla viac venovať modlitbe a rozjímaniu, dokonca neskôr túžila založiť novú kongregáciu.⁹² Vtedy však ešte nechápala presne Boží zámer, podľa ktorého sa mala stať apoštolkou jeho milosrdenstva vnútri svojej Kongregácie.⁹³ Pán Ježiš jej dal však zreteľne poznať jej miesto, na ktorom mala pôsobiť: *„Ty mi spôsobíš takú bolesť, ak vystúpiš z tejto rehole. Tu som ťa povolal, a nie niekde inde, a tu som pre teba pripravil veľa milostí.*“⁹⁴

Podľa Božej vôle teda sestra Kowalská cestuje v januári 1926 do domu noviciátu v Krakove,⁹⁵ aby následne 30. 4. 1926 dostala habit a rehoľné meno –

⁸⁸ KOWALSKÁ, M. F., *Denníček*, 8.

⁸⁹ STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, str. 5nn.

⁹⁰ KMBM vznikla v roku 1862 vo Varšave a jej korene siahajú až do francúzskej rehole zo začiatku 19. storočia. Hlavnú úlohou Kongregácie predstavovala záchrana žien a dievčat, ktoré zišli na zlú cestu, ale chceli zmeniť svoj život. Sestry im pomáhali duchovne sa vrátiť sa k Bohu. V domoch milosrdenstva, ktoré spravovali, si mohli dievčatá doplniť vzdelanie či vyučiť sa v rôznych odboroch. Porov. STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, str. 8.

⁹¹ *Tamtiež.*

⁹² Porov. KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 585.

⁹³ 90 rokov od narodenia sestry Faustíny ju Kongregácia uznala za svoju duchovnú zakladateľku a prijala misiu hlásania kultu Božieho milosrdenstva. Týmto spôsobom orodovníčka Božieho milosrdenstva napokon splnila vôľu Pána Ježiša, týkajúcu sa vzniku novej kongregácie – nanovo založila tú, do ktorej vstúpila. Porov. STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, str. 8.

⁹⁴ KOWALSKÁ, M. F., *Denníček*, 19.

⁹⁵ Noviciát trvá v KMBM dva roky, pričom prvý rok, tzv. ‚kánonický‘, je určený na prehlbovanie vnútorného života a poznávanie duchovnosti Kongregácie. V prípade, že skúška dopadne uspokojivo,

sestra Mária Faustína. Tu začala na konci prvého roku prežívať duchovné temnoty, ktoré trvali ešte asi poldruha roka. Jej majsterka sestra Mária Józefa Brzozová jej prišla na pomoc so slovami, že Pán si Faustínu pripravuje na veľké veci. S týmto vedomím sa snažila prekonať najťažšie chvíle, ktoré popisuje nasledovne:

Koncom prvého roku noviciátu sa začalo v mojej duši stmievať. Nepociťujem žiadnu radosť z modlitby, rozjímanie ma stojí veľa námahy, začína sa ma zmocňovať strach. Vstúpila som hlbšie do seba a nevidela som nič okrem veľkej úbohosti. Jasne som však videla aj veľkú Božiu svätosť, ale nemala som odvahu k nemu pozdvihnúť oči. Vrhla som sa do prachu k jeho nohám a žobrala som o milosrdenstvo. Uplynulo takto skoro pol roka a stav mojej duše sa nezmenil.⁹⁶

Rovnako ako milosrdný otec v podobenstve, zahŕňa aj novicku po dlhom trápení v apríli 1928 na Veľký piatok oheň Božej lásky, aby po uplynutí noviciátu zložila sestra Faustína v Krakove za prítomnosti biskupa Stanislava Rosponda prvé rehoľné sľuby.⁹⁷

V roku 1930 ju pošlú na krátky čas do Plocka, kde sa jej prvýkrát prihovori Pán Ježiš s prosbou, aby namaľovala jeho obraz s lúčmi milosrdenstva: „*Pamätaj, že ak zanedbáš záležitosť s maľovaním tohto obrazu a celé dielo milosrdenstva, budeš sa v deň súdu zodpovedať za veľký počet duší.*“⁹⁸ Táto neodkladná výzva spolupodieľať sa na vykúpení duší Faustínu sprevádza do konca jej života.

V máji 1933 skladá v Krakove večné rehoľné sľuby čistoty, chudoby a poslušnosti a krátko na to ju posielajú do Vilnius, kde si plnila povinnosti záhradníčky. Tam stretáva svojho vytúženého spovedníka, kňaza Michala Sopočka, ktorému sa zdôveruje so svojimi mystickými zážitkami. 29. 3. 1934 sa sestra Faustína prvýkrát vedome obetuje pre hriešnikov a zvlášť duše, ktoré stratili dôveru v Božie milosrdenstvo, a tým má účasť na vykupiteľskom kríži.⁹⁹

V posledných rokoch života zažíva Faustína postupne vždy duchovné aj fyzické utrpenie. Ochorenie tuberkulózy jej spôsobuje smrť vo veku necelých 33 rokoch. Telo svätice bolo po pohrebe uložené na kláštornom cintoríne v Krakove – Lagiewnikách a potom prenesené do kaplnky. Roku 1967 kardinál Karol Wojtyła poslal spisy z diecézneho oboznamovacieho procesu do Ríma s cieľom beatifikácie, ktorá sa

novicka po dvoch rokoch skladá dočasný sľub na jeden rok a potom si ho každoročne obnovuje. Tak sa to deje počas obdobia piatich rokov, až po tomto čase môže zložiť večné sľuby. Porov. STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, str. 9.

⁹⁶ KOWALSKÁ, M. F., *Denniček*, 23.

⁹⁷ Porov. STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*, str. 8.

⁹⁸ KOWALSKÁ, M. F., *Denniček*, 154.

⁹⁹ Porov. CHOCHOLSKI, P., *15 dní so sv. Seštrou Faustínou*, str. 6.

uskutočnila za jeho pápežského pontifikátu roku 1993. Napokon bola sestra Faustína roku 2000 kanonizovaná. Pri tejto príležitosti tiež vyhlásil Ján Pavol II. Druhú veľkonočnú nedeľu za Nedeľu Božieho milosrdenstva.¹⁰⁰

2.2 Spiritualita sv. Faustíny

Hoci dnes svätú sestru Faustínu na celom svete poznajú ako mystičku a apoštolku Božieho milosrdenstva, jej neobyčajný bohatý duchovný život nebol na prvý pohľad nikomu viditeľný. Ako rehoľnica si vzorne plnila svoje povinnosti, dodržiavala rehoľné predpisy, vedela byť mlčanlivá aj sústredená. Zároveň pôsobila prirodzene a pokojne. Radostne a žičlivo rozdávala lásku svojim blíznym. Boh ju obdaroval mnohými darmi: kontempláciou, hlbokým poznaním Božieho milosrdenstva, zjaveniami, víziami, darom proroctva a čítania ľudských myšlienok, neviditeľnými stigmami, ba i darom mystického sobáša. Celý život sa snažila o čím väčšie zjednotenie s Bohom a obetavo spolupracovala s Ježišom v diele záchrany duší.¹⁰¹

Základom jej bohatého vnútorného života bolo tajomstvo kresťanskej viery, ktoré hovorí o milosrdnej Božej láske ku každému z ľudí. Sestra Faustína, ktorá prísne dodržiavala tak regulu ako aj rehoľné stanovy a pravidlá, častokrát rozjímalala o tom, koľko toho Boh urobil pre človeka, keď stvoril svet a nechal trpieť svojho Syna pre našu spásu. Jej úvahy vychádzajúce z textov sv. Písma a z reflexie svojho vlastného života ju priviedli k záveru, že v živote človeka nejestvuje chvíľa, v ktorej by nebolo prítomné milosrdenstvo Božie, ktoré je ako zlatá niť spájajúca všetky záblesky našej existencie.¹⁰²

Tajomstvo Božieho milosrdenstva odhaľovala postupne, denným praktizovaním kontemplácie vo forme krátkej strelnej modlitby, alebo obetovaním každodenných povinností, práce, radostí a utrpení. Vytrvalé spájanie sa s Ježišom vytvorilo a rozvinulo v jej duši postoj hlbokkej dôvery voči Pánu Bohu. Túto Božiu vlastnosť, ktorú prechovávala vo svojom srdci zároveň navonok odrážala činmi, prostredníctvom preukazovania milosrdenstva blíznym tak, ako ju o to žiadal Pán.¹⁰³

¹⁰⁰ *Tamtiež.*

¹⁰¹ Porov. SIEPAK, M.E., *Úvod*. In: KOWALSKÁ, M.F., *Denniček*, str. 11nn.

¹⁰² *Tamtiež*, str. 13nn.

¹⁰³ *Tamtiež.*

*Dcéra moja, keď cez teba žiadam od ľudí úctu k môjmu milosrdenstvu, tak ty sa musíš ako prvá vyznačovať dôverou v moje milosrdenstvo. Žiadam od teba skutky milosrdenstva, ktoré majú vyplývať z lásky ku mne. Milosrdenstvo máš svojim blíznym preukazovať vždy a všade, nemôžeš sa tomu vyhýbať ani sa vyhovárať, ani sa od toho oslobodiť.*¹⁰⁴

Duchovnosť sestry Faustíny je teda charakterizovaná jednak dôverou voči Bohu a potom skutkami milosrdenstva voči blíznym. Základom dôvery k Bohu je prísľub, ktorý dal Pán Ježiš sestre Faustíne v októbri 1936: „*Ten, kto dôveruje môjmu milosrdenstvu, ne zahynie.*“¹⁰⁵ Veta sa nachádza v *Denníčku* až 34-krát a zdôrazňuje sa tým jej význam a dôležitosť pre každého človeka. Zjavenie z februára 1938 ďalej objasňuje, že dôvera je jediným nástrojom, ktorým môžeme čerpať z prameňa Božieho milosrdenstva. Veľkosť obdržaného milosrdenstva závisí na veľkosti dôvery k Bohu. Čo možno teda chápať pod pojmom dôvery?¹⁰⁶

Pod pojmom dôvera bežne rozumieme pozíciu, v ktorej sme si istí dobrotou, šľachetnosťou, ochotou pomôcť a vernosťou druhej osoby. Dokážeme bez obáv pred ním odkryť dôvernosti, podeliť sa o bolesť, odhaliť celú pravdu o sebe, a tým sa mu odovzdať. Každý človek má v sebe zakorenenú túžbu po takomto vzťahu, v ktorom by mohol dôverovať a so všetkým sa niekomu zdôverovať. Výraz *dôvera* sa netýka len medziľudských vzťahov, ale predovšetkým vzťahu medzi Bohom a človekom. Ako prvý zahrnul človeka dôverou práve Boh, ktorý od neho očakáva rovnaký postoj.¹⁰⁷

Dôveru teda možno definovať ako

*dobrovoľné, pokorné, neochvejné očakávanie Božej náklonnosti, oživené vierou. Dôvera ako odpoveď človeka na Božie milosrdenstvo otvára ľudské srdcia na prijatie darov tohto milosrdenstva a spôsobuje jeho účinkovanie v človeku. [...] Zjavenie z konca decembra 1937 stotožňuje dôveru s vierou. (porov. Denníček, 1448) Zjavenie z 13.2.1938 spája dôveru s pokorou potrebnou na získanie milostí od Boha, ktorý pyšným odopiera, a pokorným udeľuje milosť. (porov. Denníček, 177, 699, 1182) Napokon v zjavení z júna 1938 sa dôvera spája so želaním prijať milosť a pokánie. (porov. Denníček, 47-50, 1237)*¹⁰⁸

¹⁰⁴ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 742.

¹⁰⁵ KOWALSKÁ, M.F. *Denníček*, 965.

¹⁰⁶ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 22n.

¹⁰⁷ Porov. KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 9n.

¹⁰⁸ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 22n.

Budovanie postoja dôvery voči Bohu a jeho milosrdenstvu sa neodmysliteľne spája s praktizovaním čnosti, ktoré je podmieňujú. V nasledujúcich odsekoch sa zameriame na aspoň tri z nich – viera, nádej a láska, vlastné Bohu ako teologické čnosti.

*Pri definícii pojmu viera, teológia rozlišuje objektívny aspekt, čiže zjavenú pravdu, v ktorú máme veriť, a subjektívny aspekt, čiže osobnú odpoveď človeka na Božie zjavenie. [...] Všetko, čo Boh zjavil pre jeho spásu, je obsiahnuté vo Svätom písme a odovzdané v tradícii Cirkvi, ktorá Božiu pravdu zachováva, vysvetľuje, predkladá veriť a verne ju ohlasuje. Viera z objektívneho hľadiska je teda súbor zjavených a Cirkvou predkladaných právd. Voči týmto Bohom zjaveným pravdám človek zostáva slobodný. Môže ich prijať alebo odmietnuť, môže voči nim zostať ľahostajný, alebo proti nim bojovať. Osobný vzťah človeka k zjaveným pravdám tiež nazývame subjektívny aspekt viery.*¹⁰⁹

V Katechizme nachádzame definíciu: „Viera je osobné primknutie sa človeka k Bohu, ktorý sa zjavuje. Zahrňa súhlas rozumu a vôle so Zjavením, ktoré Boh dal o sebe činmi a slovami.“¹¹⁰ Keďže pravdy, ktoré nám Boh zjavuje, nie sú pre náš rozum samozrejmé, ich prijatie je závislé na dare nadprirodzenej čnosti viery, obdržanej vo svätom krste. Tento nezaslúžený Boží dar musíme počas svojho života rozvíjať predovšetkým štúdiom Božieho slova, ktoré obsahuje Božie zjavenie a je interpretované v dokumentoch Cirkvi. Ďalej osobnou modlitbou a častým vzbudzovaním úkonov viery. Postupným prehlbovaním viery poznávame, že Boh je láska a milosrdenstvo. Na základe tohto poznania sa v nás rodí dôvera, ktorá je tým väčšia, čím väčšia je naša viera.¹¹¹

Nadprirodzená čnosť viery viedla sestru Faustínu k poznaniu Boha ako lásky a milosrdenstva. Toto poznanie, ktoré dávala viera, bolo prameňom jej detskej dôvery, úplnej a neochvejnej. Dôveru vyjadrovala v odovzdaní seba Bohu, v plnení jeho vôle a v tom, že sa zriekla vedenia svojho života, aby on sám mohol v nej uskutočniť svoje odveké zámery. Takýto postoj vyjadruje jej modlitba vyslovená s detskou prostotou: ‚S dôverou a prostotou malého dieťaťa sa Ti dnes odovzdávam, Pane Ježišu, Učiteľ môj. Prenehávam Ti úplnú slobodu vo vedení mojej duše. Ved' ma cestami, ktorými budeš chcieť, ja ich budem skúmať. Pôjdem s dôverou za Tebou.‘ (Denníček, 228)¹¹²

¹⁰⁹ KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 11n.

¹¹⁰ KKC, 176.

¹¹¹ Porov. KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 13nn.

¹¹² *Tamtiež*, str. 24n.

Z viery vyplýva nádej, ktorá ju presahuje. Pomocou viery môžeme Boha poznávať, avšak nádej nám dáva túžbu po Bohu ako najvyššom dobre. Spolu v nás viera a nádej upevňujú postoj dôvery.

„Nádej je teologálna čnosť, ktorou túžime po nebeskom kráľovstve a po večnom živote ako po svojom šťastí, pričom vkladáme svoju dôveru do Kristových prisľúbení a nespoliehame sa na svoje sily, ale na pomoc milosti Ducha Svätého.“¹¹³ Nádej nás teda uisťuje v Božej добрote a v jeho pomoci, potrebnej na večnú spásu. Je motivovaná nekonečným Božím milosrdenstvom a Božou vôľou spasit' človeka a zároveň vyzýva k dosiahnutiu večného života. Ak sa kresťanská nádej dostatočne rozvíja, stane sa tak spoľahlivou, že o Božom milosrdenstve nemá žiadne pochybnosti.¹¹⁴ Rast nádeje možno dosiahnuť vzbudzovaním úkonov nádeje, predovšetkým v čase skúšok tak, ako to robila sestra Faustína:

*Hoci je cesta plná trní, nebojím sa kráčať dopredu. Hoci sa na mňa zosype krupobitie prenasledovania, hoci ma priatelia opustia, hoci sa všetko sprisahá proti mne a obzor sa zatemní, hoci sa strhne búrka a budem cítiť, že som celkom sama a musím sa postaviť proti všetkému. Vtedy s úplným pokojom budem dôverovať tvojmu milosrdenstvu.*¹¹⁵

Táto modlitba poukazuje na vzťah nádeje a dôvery. Čnosť nádeje zakotvená v Bohu posilňuje postoj dôvery. A keďže Boh nikdy nemôže sklamať a je milosrdnou láskou, ktorá sa musí dávať človeku, sám sa stáva jediným objektom túžob a prianí. Presahuje prítomnosť a vzbudzuje eschatologickú túžbu človeka po zjednotení sa s Bohom. Vďaka čnosti nádeje sa život kresťana stáva chválospevom dôvery k Bohu.¹¹⁶

Zatiaľ čo viera je počiatkom duchovného života a nádej jeho prehĺbením, láska predstavuje završenie Božieho života v nás. Láska zdokonaľuje a preniká postoj dôvery kresťana. Dokonalým vzorom lásky je Svätá trojica vytvárajúca spoločenstvo. Tri božské osoby sa milujú navzájom medzi sebou, a zároveň darujú lásku človeku. Na to, aby ju prijal a dával ďalej, musí byť k tomu vnútorne disponovaný. Prvým krokom kresťana je prijatie krstu, ktorým sa vnútorne spája so samotným Kristom. Hoci čnosť lásky je nezaslúženým darom od Boha, o jej rozvoj sa musíme vedome usilovať zriekaním sa hriechu a verným plnením Božej vôle.¹¹⁷

¹¹³ KKC, 1817.

¹¹⁴ Porov. KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 26nn.

¹¹⁵ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 1195.

¹¹⁶ Porov. KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 36n.

¹¹⁷ *Tamtiež*, str. 38nn.

Ináč sa javí láska na začiatku vedomého kresťanského života a ináč po absolvovaní dlhej životnej cesty, keď je láska už zrelá, verná a obetavá. Skúsenosť kresťanskej askézy a mystiky poukazuje na tri fázy vývoja lásky:

- *očistenie (duše od hriechov a ovládnutie náklonnosti k zlému)*
- *osvietenie (prejavuje sa v duchovnom pokroku, rozvíja sa a posilňuje cvičením v čnostiach a osvietením v modlitbe);*
- *zjednotenie (človek sa úzko spája s Bohom a zakúša slasť jeho lásky)*

*Láska má základný a rozhodujúci význam v kresťanskom živote, pretože oživuje a inšpiruje praktizovanie všetkých čností. Je formou čností, lebo ich obracia na Boha posledný cieľ.*¹¹⁸

Prostredníctvom lásky môžeme Boha pochopiť srdcom, nielen čisto intelektuálne, pretože nám dáva zvláštnu vnímavosť na poznanie. Táto čnosť nás učí nezištnej láske voči blíznym a veľkodušnými v službe Bohu tak, že „*milujeme Boha nadovšetko pre neho samého a svojho bližneho z lásky k Bohu ako seba samých.*“¹¹⁹

Výsledkom lásky je vzťah žičlivosti medzi Bohom a človekom, v ktorom sa jeden druhému odovzdávajú.. Čnosť lásky ďalej spôsobuje prehĺbenie a zdokonalenie dôvery až do tej miery, že sa človek úplne bez strachu a úzkosti odovzdáva Bohu, ako píše sestra Faustína: „*Netúžim po ničom inom okrem Teba – večná Láska. Nezáleží mi na tom, akými cestami ma povedieš – či bolestnými alebo radostnými. Ja Ťa túžim milovať v každej chvíli môjho života.*“¹²⁰

Čnosť lásky pomáhala sestre Faustíne zdokonaľovať jej postoj dôvery voči Bohu tým, že premieňala všednosť a každodennú námahu na svätosť, prenikala a naplňala celý život rehoľnice vnútornou radosťou, svetlom a pokojom. Stala sa príkladom a povzbudením pre všetkých, ktorí sa usilujú na duchovnej ceste o kresťanskú dokonalosť.

2.3 Poslanie sv. Faustíny

Tejto jednoduchej, nevzdelanej, ale Bohu oddanej rehoľnici, vložil Pán do srdca nielen túžbu po osobnej svätosti, ale poveril ju zároveň obrovským poslaním:

„Posielam ťa k celému svetu s mojím milosrdenstvom. Vybral som si ťa do tohto úradu v tomto i budúcom živote, [...] aby si dávala dušiam poznať moje veľké

¹¹⁸ KMBM, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*, str. 41.

¹¹⁹ *Tamtiež*, str. 39.

¹²⁰ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 751.

milosrdenstvo, ktoré mám pre ne, a povzbudzovala ich k dôvere v priepasť môjho milosrdenstva. ¹²¹

Jej poslanie sa dá rozdeliť do troch veľkých úloh:

- 1. Priblíženie a hlásanie svetu pravdy o milosrdnej láske Boha ku každému človeku zjavenej vo Svätom Písme.*
- 2. Vyprosovanie Božieho milosrdenstva pre celý svet okrem iného praktizovaním nových foriem kultu Božieho Milosrdenstva, ktoré podáva Pán Ježiš. [...]*
- 3. Inšpirovanie Apoštolského hnutia Božieho Milosrdenstva, ktoré sa podujíma na úlohu hlásania a vyprosovania Božieho milosrdenstva pre celý svet a snaží sa o dokonalosť cestou, na ktorú poukazuje svätá sestra Faustína.* ¹²²

Prvý a tretí bod spolu úzko súvisia, preto ich zhrnieme v nasledujúcej podkapitole. O formách kultu Božieho milosrdenstva si podrobne povieme v samostatnej podkapitole, kde sa oboznámime so zjaveniami, z ktorých vyplývajú tak samotne formy úcty, ako aj na nich sa viažuce prisľúbenia.

2.3.1 Hlásanie Božieho milosrdenstva svetu

Prvú úlohu, o priblížení a hlásaní pravdy o milosrdnej Božej láske svetu, naplnila Faustína napísaním *Denníčka*, ktorého čítanie prispelo k šíreniu Božieho milosrdenstva medzi laickými veriacimi. Podľa arcibiskupa Andrzej M. Deskura sa jedná o dielo katolíckej mystiky výnimočného významu nielen pre Cirkev v Poľsku, ale aj pre všeobecnú Cirkev, ktoré má nesmierny význam pre katolícku spiritualitu. Faustínine zápisky dokážu sprístupniť každému čitateľovi tajomstvo Božieho milosrdenstva, čo potvrdzuje arcibiskup v predhovore k prvému poľskému vydaniu: ¹²³

Pri povrchnom prezretí Denníčka môže čitateľov prekvapiť jednoduchosť jazyka a dokonca pravopisné či štylistické chyby, ale nemalo by sa zabúdať, že autorka Denníčka mala len vzdelanie základnej školy, a to ešte neúplné. Už samo teologické učenie, obsiahnuté v Denníčku, vzbudzuje u čitateľa presvedčenie o jeho neobyčajnosti, a ak zvážime kontrast existujúci medzi vzdelaním sestry Faustíny a vznešenosťou jej teologického učenia, už ten samotný kontrast ukazuje na zvláštne pôsobenie Božej milosti. ¹²⁴

¹²¹ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 1605, 1567.

¹²² SIEPAK, M.E., *Úvod*. In: KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, str. 16.

¹²³ Porov. DESKUR, A.M., *Predhovor k prvému poľskému vydaniu*. In: KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, str. 8nn.

¹²⁴ *Tamtiež*.

Práve jednoduchosť jazyka, akou je *Denniček* napísaný, umožňuje šíriť posolstvo o Božom milosrdenstve vo svete medzi vzdelanými i menej vzdelanými, pričom hĺbka jeho významu ostáva zachovaná. Týmto sa sestra Faustína zaslúžila priamo o šírenie kultu Božieho milosrdenstva, ktorého sa počas druhej svetovej vojny horlivo ujali zároveň aj mariánski ctitelia. Znáмым sa stal príbeh záchrany jedného z nich - o Jarzebowského počas vojny vďaka utiekaniu sa k Božiemu milosrdenstvu. Aj na základe tohto svedectva sa začal kult Božieho milosrdenstva šíriť na všetky kontinenty.¹²⁵

Za účelom hlásania Božieho milosrdenstva vznikol aj Apoštolát Božieho milosrdenstva, ktorý sa usiluje vzbudzovať dôveru v Božie milosrdenstvo u druhých ľudí. Táto forma pobožnosti je neodlučiteľne spätá s predchádzajúcimi a do istej miery sa v nich môže aj realizovať. So šírením kultu Božieho milosrdenstva sa ale spájajú ešte tri osobitné prisľúbenia. Prvým je celoživotná starostlivosť zo strany Spasiteľa, druhé prisľúbenie sa spája s milosťami v hodine smrti a tretie je určené kňazom, ktorých kázne o milosrdenstve majú mať neobyčajnú moc obracať hriešnikov.¹²⁶

Kult Božieho milosrdenstva a jeho formy sprostredkované sestrou Faustínou prispeli k obnove života Cirkvi. Duch kresťanskej dôvery a zápal veriacich umožnili vytvoriť celosvetové spoločenstvo, ktoré pri spätnej reflexii *Dennička* možno identifikovať s „*novou kongregáciou*“, ktorú mala Faustína podľa Kristovej žiadosti vytvoriť.¹²⁷ Táto formácia postupne rástla – z prostredia kontemplatívnej rehole sa napokon rozšírila na hnutie zahŕňajúce zasvätené osoby i laikov, ženy i mužov. Prakticky ho tvoria bratstvá, kongregácie, spoločenstvá, združenia a osoby, ktorí sa snažia žiť Faustínin ideál dôvery a milosrdenstva, ohlasovať a vyprosovať Božie milosrdenstvo pre tento svet.

2.3.2 Nové formy kultu Božieho milosrdenstva

Poslaním sv. Faustíny bolo taktiež šírenie a praktizovanie nových foriem úcty k Božiemu milosrdenstvu. Prvou takouto formou je uctievanie obrazu milosrdného Ježiša,¹²⁸ ktorého namaľovaním poveril Ježiš Faustínu prvýkrát 22. 2. 1931 v Plocku.

¹²⁵ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 118nn.

¹²⁶ *Tamtiež*, str. 117n.

¹²⁷ Porov. KOWALSKÁ, M.F., *Denniček*, 585.

¹²⁸ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 46n.

Obraz mal byť namaľovaný štetcom, vystavený na Druhú veľkonočnú nedeľu a neskôr uctievaný na celom svete. Keď sa však maľba nedarila realizovať Faustína ani jej spolusestre, tak aby zodpovedala zjavenému obrazu, Faustína sa dostávala do vnútorných pochybností o Božej vôli. Preto prosila spovedníka pri spovedi pred večnými sľubmi o zbavenie povinnosti namaľovať obraz. O. Jozef Andrasz SJ jej však odporučil držať sa svojich vnútorných vnuknutí.¹²⁹

Po vykonaní večných sľubov bola sestra poslaná do Vilnius, kde stretla profesora pastorálnej teológie a spovedníka o. Michala Sopočka, v ktorom spoznala kňaza zo svojho videnia, ktorý sa ujal úlohy namaľovať obraz. Nádejným autorom maľby bol Eugeniusz Kazimirowski, avšak sestra s výsledkom jeho práce nebola ani zďaleka spokojná, pretože sa len málo sa stotožňoval s jej víziou. O. Sopočko ho súkromne odkúpil a umiestnil do svojho bytu. Dielo potom o pár mesiacov zavesil v tmavej chodbe kláštora, ale sestra Faustína naliehala, aby bol vystavený verejne počas osobitých osláv 1900. výročia vykúpenia vo svätyni Matky Božieho milosrdenstva. Vďaka okolnostiam poprosili o. Sopočka o kázeň počas trojdňa, ktoré zahŕňalo Druhú veľkonočnú nedeľu. Kňaz si ako podmienku určil vystavenie obrazu. Napokon si teda ľudia mohli roku 1935 prezrieť obraz, na ktorý o. Sopočko poukázal s prehlásením, že Božie milosrdenstvo sa domáha verejnej úcty. Následne začal publikovať aj články o Božom milosrdenstve a napísal tiež knihu s titulom *Božie milosrdenstvo*, v ktorej napísal: „*Hodina Božieho milosrdenstva už nadišla a prosím, aby ste v tejto knižočke s obrazom Milosrdného Krista na obálke videli začiatok.*“¹³⁰

V apríli 1937 požiadal o. Sopočko vilnianskeho metropolitu, arcibiskupa Romualda Jalbrzykowského, o povolenie posvätiť a zavesiť obraz v Kostole sv. Michala. Po preskúmaní a vyjadrení sa komisie ho na Druhú veľkonočnú nedeľu zavesil vedľa hlavného oltára. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa obraz začal tešiť neobyčajnej úcte. Ľudia sa pred ním hodiny modlili, vydávali a šíрили ho ako medailóniky, fotografie a obrazy, ktoré si vešali do bytov. Rodiny dúfali, že milosrdný Ježiš ochráni ich domovy, vojakov mal chrániť pred vojnovým nešťastím a mŕtvych pri odchode do večného života. Kvôli takémuto rýchlemu vývinu kultu a jeho šíreniu bola roku 1941 zvolaná osobitná komisia „*vo veci ocenenia a konzervácie obrazu Najmilosrdnejšieho Spasiteľa v Kostole sv. Michala vo Vilne*“,¹³¹ ktorá potvrdila, že

¹²⁹ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 47nn.

¹³⁰ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 54.

¹³¹ *Tamtiež*, str. 56.

„obraz je umelecky cenný a predstavuje hodnotné svedectvo o súčasnom náboženskom umení.“¹³²

Roku 1948 však Kostol sv. Michala vo Vilne zatvorili a celý inventár kostola mal byť prevezený do Kostola Ducha Svätého. Či obraz previezli tam alebo ostal v opustenom kláštornom kostole bernardínok, nie je jasné. Isté však je, že v Poľsku vznikol medzitým nový obraz. Roku 1942 sa umelec Adolf Hyla, ktorý žil v Lagiewnikách,¹³³ podujal namaľovať obraz Božieho milosrdenstva ako dar do kaplnky z vd'aky za ochranu v čase vojny. Oslovil preto krakovského spovedníka sestry Faustíny – o. Jozefa Andrasza SJ, ktorý mu to schválil. V roku 1944 bola konečná verzia obrazu posvätená a zavesená na bočnom oltári v Lagiewnikách, kde sa o deň neskôr slávila Druhá veľkonočná nedeľa, prvý raz na počesť Božieho milosrdenstva. O sedem rokov neskôr arcibiskup Eugeniusz Baziak udelil úplné odpustky zástupom pútnikov z Poľska, ktorí sa na Druhú veľkonočnú nedeľu modlili pred obrazom v Lagiewnikách.¹³⁴

Táto prvá funkcia obrazu bola zjavená Faustíne už v rokoch 1934/35, kedy ho sám Ježiš nazval nástrojom, ktorý má slúžiť na čerpanie z prameňa milosrdenstva a prostriedkom, ktorým sám Kristus udeľuje milosti. Druhá úloha obrazu, zjavená 1936, je znamenie pripomínajúce ľuďom požiadavku dôvery a konanie skutkov milosrdenstva. Uctievanie vizuálneho obrazu však nemá a nesmie byť oddelené od praxe činného milosrdenstva, ktorá pozostáva z činov, slov a modlitieb. Nápis: *Ježišu, dôverujem v Teba!* má veriacemu pripomínať dôveru v Božie milosrdenstvo a zároveň ho povzbudzovať k prejavom milosrdenstva k svojim bližným na základe pohnútok vyvierajúcich z hĺbky srdca. Uctievanie obrazu má teda viesť kresťana k pravej zbožnosti.¹³⁵

Keďže uctievanie obrazu vzniklo na základe súkromného zjavenia, bolo potrebné ho teologicky analyzovať na základe Písma a liturgie, ako to čiastočne urobil o. Sopočko, keď poukázal na úryvok z Evanjelia podľa Jána, ktorý sa číta od Tridentského koncilu na Druhú veľkonočnú nedeľu. V ňom zmŕtvychvstalý Ježiš príde do večeradla ako víťaz nad smrťou a ukazuje apoštolom svoje ruky a bok a svojimi slovami ustanovuje sviatosť pokánia. Ďalšou evanjeliovou udalosťou, ktorú

¹³² *Tamtiež.*

¹³³ Časť Krakova, kde sestra Faustína prežila posledné roky svojho života a kde aj umrela a bola pochovaná. (pozn. autorky)

¹³⁴ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 60n.

¹³⁵ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 40nn.

obraz zachytáva, je otvorenie Ježišovho boku na kríži, kedy mu z neho vytekla krv a voda z osrdcovníka. Predstavujú prúdy živej vody pre tých, ktorí v neho uverili. Obraz teda spája dva akty spásy: utrpenie a smrť na kríži a paschálne mystérium vyjadrené v Kristovom zjavení sa apoštolom vo večeradle.¹³⁶

Ďalšou formou úcty k Božiemu milosrdenstvu je slávenie sviatku Božieho milosrdenstva.¹³⁷ O. Michala Sopočko tu argumentoval dekrétom vydaným pápežom Piom IX., ktorým bol ustanovený sviatok Božieho milosrdenstva na Druhú nedeľu po Turíciach už v roku 1855. Všetci, ktorí v ten deň navštívili kostol alebo kaplnku vraj mohli získať úplné odpustky.¹³⁸ Prax slávenia Božieho milosrdenstva bola v rámci odpustových slávností v krakovskom Kostole Božieho milosrdenstva zavedená však už niekoľko storočí dozadu, a teda už bola súčasťou tradície v Katolíckej cirkvi.

Vo februári roku 1931 sestry Faustína Pán Ježiš pripomenul dôležitosť tohto sviatku. Žiadal od nej, aby bol sviatok Božieho milosrdenstva v Cirkvi všeobecne zavedený a slávený na prvú nedeľu po Veľkej noci. S touto Spasiteľovou požiadavkou sa Faustína zverila až svojmu spovedníkovi o. Sopočkovi vo Vilniuse. S jeho súhlasom začala sestra sláviť tento sviatok najprv súkromne a zároveň obetovala sebazaprenia, modlitby a utrpenia na úmysel schválenia sviatku. Keď sa sestra chcela vydať do Ríma, aby osobne žiadala o zavedenie sviatku, jej spovedník reagoval slovami:

Sviatok Božieho milosrdenstva, ktorý Pán Ježiš žiada skrze Vás, bude ustanovený aj bez Vašej cesty za Svätým Otcom, navyše, Vaša osobná prítomnosť v Ríme by vec neposunula dopredu, ba mohla by jej uškodiť. Najprv treba položiť základ, presvedčiť všetkých o potrebe tohto sviatku, pokúsiť sa o spoločnú prosbu celého nášho ľudu, predovšetkým našich ctihodných otcov kardinálov, arcibiskupov a biskupov; ustanovenie sviatku sa potom stane len otázkou času.
(M. Sopočko: List z 10. júla 1936)¹³⁹

Svoje presvedčenie podopieral tvrdením, že uctievanie Božieho milosrdenstva nie je v Cirkvi ani v samotnej liturgii žiadnou novinkou. Podľa neho sa Božie milosrdenstvo uctievalo implicitne aj doposiaľ, avšak veriaci si toho neboli naplno vedomí a nevenovali tejto Božej vlastnosti osobitú pozornosť. V kontexte doby by sa

¹³⁶ Tamtiež.

¹³⁷ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 47n.

¹³⁸ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 86.

¹³⁹ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 87n.

však hlavne kvôli veriacim malo zdôrazňovať Božie milosrdenstvo a jeho slávenie, pomocou ktorého si veriaci môžu vyprosiť množstvo milostí.¹⁴⁰

V júli 1937 bol vo Vilniuse zvolaný Mariologický kongres, na ktorom o. Sopočko predložil návrh, aby bola Svätá Stolica požiadaná o ustanovenie sviatku Božieho milosrdenstva, ktorý by sa mal sláviť na Bielu nedeľu. Avšak ľady sa prelomili až po vypuknutí druhej svetovej vojny, kedy sa kult Božieho milosrdenstva začal šíriť spontánne a zavedenie oficiálneho sviatku začalo byť žiaduce. Roku 1948 sa v Krakove zišla Poľská teologická spoločnosť, ktorá následne prosila Svätú Stolicu o ustanovenie sviatku. Onedlho však boli biskupi a rehoľní predstavení dekrétom Svätého oficia oboznámení o tom, že sviatok Božieho milosrdenstva sa zavádzať nebude. Následne Sväté oficium podpísalo 6. 3. 1959 *Notifikáciu*, ktorá priamo zakázala šíriť kult Božieho milosrdenstva vo formách inšpirovaných sestrou Faustínou.¹⁴¹

Po dlhodobom úsilí a teologickom zdôvodňovaní bola napokon roku 1978 *Notifikácia* odvolaná a kult sa mohol voľne šíriť. Krakovská arcidiecéza ako prvá začala roku 1985 sláviť Bielu nedeľu ako Slávnosť Božieho milosrdenstva a postupne sa začali pridávať aj ďalšie poľské diecézy, až na základe prosby zo strany poľských biskupov roku 1995 Svätá stolica povolila dekrétom Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí slávenie sviatku Božieho milosrdenstva na území Poľska na Bielu nedeľu. V roku 2000, v rámci kanonizačnej homílie pri svätorečení sestry Faustíny, Svätý Otec Ján Pavol II. oznámil, že Druhá veľkonočná nedeľa sa bude oficiálne nazývať Nedeľa Božieho milosrdenstva.¹⁴²

Tak sa splnila žiadosť Pána Ježiša, ktorú kládol na srdce sv. Faustíny. Vystáva otázka, prečo práve v tento deň a aký to má teologický význam. Vieme už, že tajomstvo Božieho milosrdenstva je vyjadrené v umučení a smrti Ježiša Krista, a teda úzko prepojené s tajomstvom vykúpenia. Ako píše sestra Faustína vo svojom *Denníčku*: „Teraz vidím, že dielo vykúpenia je úzko spojené s dielom milosrdenstva, ktoré žiada Pán.“¹⁴³

Spásonosné dielo - umučenie, smrť a zmŕtvychvstanie Pána Ježiša je počas liturgického roka slávené počas sviatkov Veľkej noci, t. j. Veľkonočné trojdnie a Veľkonočná oktáva. Vyvrcholením veľkonočnej oktávy je práve Biela sobota, ktorej

¹⁴⁰ *Tamtiež.*

¹⁴¹ *Tamtiež*, str. 91n.

¹⁴² *Tamtiež.*

¹⁴³ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 89.

liturgické texty vypovedajú o nekonečnom Božom milosrdenstve. Z týchto dvoch dôvodov sviatok Božieho milosrdenstva logicky pripadá na Bielu nedeľu.¹⁴⁴

Okrem toho je Božie milosrdenstvo späté s ustanovením sviatosti zmierenia, kedy nám Pán odpúšťa hriechy. Hriech bol porazený práve víťazstvom nad smrťou – zmŕtvychvstaním. V rámci veľkonočnej oktávy sa evanjelium o ustanovení sviatosti zmierenia číta práve na Bielu nedeľu. Ak teda v tento deň slávime sviatok milosrdenstva, oslavujeme zároveň Božie milosrdenstvo, ktoré nám Pán preukazuje vo sviatosti zmierenia. Zavedenie sviatku Božieho milosrdenstva teda nijako nemení ani nenarúša liturgiu pôvodnej Bielej nedele, ba naopak, pomáha nám hlbšie pochopiť jej zmysel.¹⁴⁵

Slávenie sviatku Božieho milosrdenstva má podľa *Denníčka* niest' tri základné znaky. Sviatok by sa mal sláviť vo všeobecnej Cirkvi, jeho súčasťou má byť adorácia obrazu Božieho milosrdenstva, a zároveň majú v tento deň kňazi ohlasovať veriacim veľké tajomstvo Božieho milosrdenstva.¹⁴⁶

Ďalej by mal sláveniu sviatku predchádzať deviatnik,¹⁴⁷ ktorého cieľom je príprava na slávnosť od Veľkého piatku. Hoci sa nejedná o základ pobožnosti, pretože novénové modlitby z *Denníčka* a na nich sa viažuce prisľúbenia boli adresované len Faustíne, ich konanie môže byť osožné. Ak bude deviatnik spojený so skutkami milosrdenstva a živou dôverou, stane sa prejavom skutočnej zbožnosti. Novéna teda nie je samostatnou formou pobožnosti, ale podľa Spasiteľovej vôle má predchádzať sláveniu Sviatku milosrdenstva. Pozostáva totiž z odriekania korunky k Božiemu milosrdenstvu medzi Veľkým piatkom a Bielou nedeľou, na ktorú sa viažu mimoriadne prisľúbenia:¹⁴⁸ „*V tejto novéne udelím dušiam všetky milosti.*“¹⁴⁹

Prisľúbenia, ktoré sa spájajú so slávením sviatku Božieho milosrdenstva, sprostredkoval Pán Ježiš sestre Faustíne v troch videniach. Roku 1934 slovami: „*Kto v tento deň pristúpi k prameňu života, dosiahne úplné odpustenie hriechov a trestov.*“¹⁵⁰ Potvrdil ich aj o dva roky neskôr: „*Duša, ktorá pristúpi k svätej spovedi a svätému*

¹⁴⁴ Názov biela získala preto, lebo je posledným dňom slávnostného slávania krstu katechumenov. Títo od udelenia krstu na veľkonočnú vigíliu nosili do kostola biele košele. Zdôraznili tak prijatie Božích milostí, ktoré im umožnila práve sviatosť krstu. Biela nedeľa teda vyzdvihuje okrem samotného zavŕšenia spásonosného diela Ježiša Krista aj Božie milosrdenstvo, ktoré nám bolo preukázané vo sviatosti krstu. Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 78n.

¹⁴⁵ *Tamtiež*.

¹⁴⁶ *Tamtiež*, 80n.

¹⁴⁷ *Tamtiež*. Text deviatnika: porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 70-75.

¹⁴⁸ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 79n.

¹⁴⁹ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 796.

¹⁵⁰ *Tamtiež*, 300.

prijímaniu, dosiahne úplné odpustenie vín a trestov.“¹⁵¹ A ďalej roku 1937: „Túžim udeliť úplné odpustky dušiam, ktoré pristúpia k spovedi a ku svätému prijímaniu na sviatok môjho Milosrdenstva.“¹⁵²

Podľa prisľúbenia majú byť odpustené viny a tresty všetkým, ktorí pristúpia k sviatostiam v tento deň. Avšak z pastoračných dôvodov sa môžu veriaci zúčastniť spovede aj pred sviatkom Božieho milosrdenstva. Vychádza sa totiž zo Spasiteľovho priania, aby čím viac ľudí malo úžitok z prijatej milosti. „A duši, ktorú privedieš k prameňu môjho milosrdenstva, nič neodmietnem.“¹⁵³ „Ten sviatok vyšiel z vnútra môjho milosrdenstva a je potvrdený v hĺbkinách môjho zľutovania. Obdrží ho každá duša, ktorá verí a dôveruje môjmu milosrdenstvu.“¹⁵⁴

Táto milosť odpúšťajúca viny a tresty sa dá teologicky prirovnať k sviatosti krstu. To je dôvod, prečo sa jej dosiahnutie popisuje aj ako *druhý krst*.¹⁵⁵ Avšak nejde o žiadnu novú sviatosť. Má len zdôrazniť, že tieto neobvyklé milosti a ich získanie sú nevyhnutne spojené s účasťou na sviatostiach. „V tento deň je otvorené vnútro môjho milosrdenstva. Vylievam celé more milostí na duše, ktoré sa približia k prameňu môjho milosrdenstva. V tento deň sú otvorené všetky Božie pramene, cez ktoré plynú milosti.“¹⁵⁶

Spomínané milosti majú tri dimenzie. Prvá je všeobecnosť. To znamená, že rovnaký podiel na prisľúbeniach spojených so slávením sviatku majú veriaci aj hriešnici, ktorí sa obrátia na Božie milosrdenstvo. Druhá dimenzia sa týka charakteru milostí, ktoré pomáhajú v časnom živote. Tretia dimenzia umožňuje človeku v tento jeden deň dosiahnuť všetky stupne milosti naraz, ak o ne prosí s dostatočnou dôverou.¹⁵⁷

Už vyššie spomenuté odriekanie korunky¹⁵⁸ predstavuje ďalšiu formu úcty, ktorá bola známa už v 19. storočí z modlitebných knížiek. Praktizovali ju aj v Kongregácii sestier Matky Božieho milosrdenstva po modlitbe k anjelovi stráženému. Jej novú formu zjavil Pán Ježiš Faustíne v septembri 1935, aby sa ju sama modlila každý deň a sprostredkovala jej text ďalej. V spolupráci s o. Sopočkom sa začal text korunky vytlačený na opačnej strane obrázku Božieho milosrdenstva šíriť medzi ľuďmi.

¹⁵¹ *Tamtiež*, 699.

¹⁵² *Tamtiež*, 1109.

¹⁵³ *Tamtiež*, 1209.

¹⁵⁴ *Tamtiež*, 420.

¹⁵⁵ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 80.

¹⁵⁶ KOWALSKÁ, M.F., *Denniček*, 699.

¹⁵⁷ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 81nn.

¹⁵⁸ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 49n.

Pán Ježiš takisto žiadal, aby sa Faustínine spolusestry modlili korunku deväť dní. Ale keďže táto forma nebola schválená cirkevnou vrchnosťou, matka predstavená chcela ostať pri pôvodnej verzii modlitby.¹⁵⁹

Modlili sa ju na obyčajnom ruženci takýmto spôsobom: po Otčenáši a Zdravas, Mária sa na veľkých zrnkách hovorila táto formulka: ‚Pane Ježišu Kriste, ktorému nič nie je vzdialenejšie ako to, že by si sa nezľutoval nad tými, čo prosia o tvoje milosrdenstvo, zmiluj sa nad nami!‘ Potom sa na malých zrnkách hovorilo: ‚Ó, môj Ježišu, milosrdenstvo!‘ A každý desiatok sa končil modlitbou Sláva Otcu. Nakoniec sa ešte raz recitoval Otče náš, Zdravas, Mária a Verím v Boha.¹⁶⁰

Počas svojho liečenia v Pradniku dňa 12. 12. 1936 dostala Faustína od Pána príkaz, aby sa korunku modlila pri lôžku zomierajúcej. Tá napokon ukončila svoj život v hlbokom pokoji a zo sestriných zápiskov je známe, že sa jednalo o prvú dušu, ktorá takýmto spôsobom dosiahla prisľúbenie o dosiahnutí milosrdenstva. Takto povzbudená sa modlila i za ďalších zomierajúcich a postupne si korunku obľúbili aj iní. Vilnianský arcibiskup Jalbrzykowski však obozretne odkladal oficiálne schválenie modlitby.¹⁶¹

Avšak o. Sopočko, ktorý bol tejto forme pobožnosti veľmi otvorený, sa rozhodol odpísať z *Denníčka* modlitby zjavené Faustíne a vydať ich pre verejnosť. Na základe zápiskov zostavil Litánie k Božiemu milosrdenstvu a spolu s deviatnikom a korunkou ich pripravil do tlače v Krakove. Onedlho vyšli už so schválením imprimatur krakovskej arcidiecézy pod titulom *Kristus, Kráľ milosrdenstva*. Knižočku, na obálke ktorej bol obrázok Božieho milosrdenstva, schválila 1. 9. 1937 aj vilnianska metropolitná kúria a v tom istom roku sa už dala zakúpiť v kníhkupectvách.¹⁶²

V kláštorech Kongregácie sestier Matky Božieho milosrdenstva sa miesto starej korunky začali novicky modliť novú. Štruktúra korunky pochádza zo zjavenia dňa 14. 9. 1935 a je nasledovná: na začiatku sa modlí Otčenáš, potom Zdravas, Mária a Verím v Boha.

Na zrnkách Otčenáša sa modlia slová: ‚Večný Otče, obetujem ti telo a krv, dušu i božstvo Tvojho najmilšieho Syna a nášho Pána Ježiša Krista na odčinenie našich hriechov i hriechov celého sveta.‘ Na zrnkách Zdravasov sa modlia slová: ‚Pre jeho

¹⁵⁹ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 104nn.

¹⁶⁰ *Tamtiež*, str. 105.

¹⁶¹ *Tamtiež*, str. 107nn.

¹⁶² *Tamtiež*.

*bolestné umučenie maj milosrdenstvo s nami i s celým svetom. ' Nakoniec sa trikrát hovorí: „Svätý Bože, Svätý Mocný“.*¹⁶³

Teologicky sa viedlo najviac sporov ohľadom prvej formulky, ktorá hovorí o obetovaní božstva Ježiša Krista. Podľa o. Wincenta Granata išlo o dogmatický blud, pretože božstvo sa obetovať nedá a okrem toho sú božstvá Otca a Syna totožné, takže nemožno obetovať jedno druhému. Navyše, hriechy odpúšťa len Boh a božstvo nemôže byť ich odčinením. Na tieto námietky odpovedá dielo *Iudicium alterius Theologi*, ktoré ohľadom Kristovho božstva poukazuje na aspekt eucharistický a kristologický. Formulka o obetovaní nie je v rozpore ani s jedným z nich.¹⁶⁴ V diele sa zdôrazňuje:

*Vtelený Boží Syn – to znamená jeho skutočne zjednotené celé človečenstvo i jeho božská osoba – je obetou odčisťujúcou hriechy celého sveta. Obetovanie celej Ježišovej osoby je dobrovoľným aktom zjednotenia s obetou kríža, ktorú priniesol Ježiš za našu spásu. Tým, že sa stal obetou za nás, nám nejakým spôsobom prináleží, a preto ho môžeme obetovať večnému Otcovi.*¹⁶⁵

Ku charakteristickým znakom tejto modlitby patrí, že sa modlí v množnom čísle, a teda sa ňou vyprosujú milosti nie len individuálne, ale pre celé spoločenstvo – rodinu, priateľov, národ, Cirkev. Ďalším znakom, či podmienkou pre získanie milostí, je vernosť pôvodnému textu korunky, do ktorého sa nemajú vsúvať napr. mariánske motívy. A napokon, korunka sa má modliť s vierou a vytrvalo. Len vtedy možno očakávať prislúbenia.¹⁶⁶

Prislúbenia spojené s korunkou sa delia na jedno všeobecné a štyri osobitné. Prvé zjavil Pán Ježiš sestre Faustíne 22. 5. 1937 slovami: „*Ked' sa budú modliť túto korunku, rád im dám všetko, o čo ma budú prosiť.*“¹⁶⁷

Štyri osobitné prislúbenia sú nasledujúce:

1. *Ktokoľvek sa ju bude modliť, dosiahne v hodine smrti veľké milosrdenstvo... Hoci by bol hriešnik najzatvrdlivejší, ak sa len raz pomodlí túto korunku, dosiahne milosti z môjho nekonečného milosrdenstva.*¹⁶⁸

¹⁶³ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 476. Úplný text korunky: porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 69.

¹⁶⁴ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 98n.

¹⁶⁵ *Tamtiež*, str. 100n.

¹⁶⁶ *Tamtiež*, str. 102nn.

¹⁶⁷ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 1128.

¹⁶⁸ *Tamtiež*, 687.

2. *Keď sa pri zomierajúcom odrieka táto korunka, zmierňuje sa Boží hnev a nepochopiteľné milosrdenstvo zaplavuje dušu. Vzruší sa vnútro môjho milosrdenstva.*¹⁶⁹

3. *Keď sa ju budú modliť zatvrdilí hriešnici, naplním ich duše pokojom a hodina ich smrti bude šťastná.*

4. *Keď sa túto korunku budú modliť pri zomierajúcich, postavím sa medzi Otca a zomierajúcu dušu nie ako spravodlivý Sudca, ale ako milosrdný Spasiteľ.*¹⁷⁰

Prvé dve prisľúbenia sa týkajú večných následkov smrti, druhé dve zase časnej stránky smrti. Vo všetkých sa však zdôrazňuje dôvera, ktorá je pri vyprosovaní milostí nevyhnutná.¹⁷¹

K uctievaniu Božieho milosrdenstva tiež patrí uctievanie tretej hodiny popoludní ako hodiny utrpenia a smrti nášho Pána,¹⁷² ktoré je v tradícii Cirkvi zakorenené už dlho, hoci sa prevažne viazalo na piatok, resp. Veľký piatok. Súkromne si Kristovu smrť uctievali sestry Kongregácie Matky Božieho milosrdenstva každý deň. Ale oficiálne bola prax úcty zavedená generálnou predstavou až 1. 11. 1983, po tom, čo bola hodina Božieho milosrdenstva roku 1980 v Ríme zaradená medzi dôležité úkony úcty. Medzi veriacimi sa začala prax úcty šíriť spolu s vytváraním nových centier kultu Božieho milosrdenstva.¹⁷³

Hodina Božieho milosrdenstva je prepojením udalosti ukrižovania, ktoré bolo prejavom nekonečnej Božej lásky, a vyprosovaním milosrdenstva pre svet, ktorý Pán túži zachrániť. Pritom má byť predmet modlitby v súlade s Božou vôľou, je potrebné modliť sa s dôverou a prosebník musí zároveň konať skutky milosrdenstva. Ďalej sa má utiekať k Ježišovi, presne o tretej popoludní a odvolávať sa pri tom na Kristovo umučenie.

Tento čas je určený pre rozjímanie nad Ježišovým utrpením, umučením, predsmrtnou agóniou a smrťou. Pre hlbšie vnímanie Kristovej obeti je možné modliť sa krížovú cestu, adorovať Eucharistiu či uctievať obraz Božieho milosrdenstva a modliť sa korunku. Táto forma pobožnosti je v súčasnosti najviac praktizovaná.¹⁷⁴ Rozšírená je tiež strelná modlitba: „*Ó, krv a voda, ktorá vytryskla z Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, ako zdroj milosrdenstva pre nás, dôverujem ti.*“¹⁷⁵

¹⁶⁹ *Tamtiež*, 811.

¹⁷⁰ KOWALSKÁ, M.F., *Denníček*, 1541.

¹⁷¹ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 104.

¹⁷² Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 50n.

¹⁷³ Porov. WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 114.

¹⁷⁴ *Tamtiež*, str. 112n.

¹⁷⁵ Porov. LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje*, str. 70.

3 BOŽIE MILOSRDENSTVO V SÚČASNEJ SPIRITUALITE

V tejto práci sme na viacerých miestach spomínali pojem *spiritualita*, resp. *kresťanská spiritualita*, predovšetkým v súvislosti so životom sestry Faustíny, ktorá praktizovala kult Božieho milosrdenstva. V tejto kapitole sa pokúsime najprv definovať spiritualitu a potom si povieme o tom, ako sa súčasná kresťanská spiritualita konkretizuje prostredníctvom nových foriem úcty k Božiemu milosrdenstvu.

3.1 Súčasná kresťanská spiritualita

Výraz *spiritualita* je dovedený z latinčiny, od slova *spirare*, čo znamená dýchať. V teológii pod týmto pojmom rozumieme konkrétnu realizáciu kresťanského života, ktorá sa vzťahuje k Duchu, t.j. k tretej božskej osobe.¹⁷⁶ Odtiaľ pochádza aj slovo *duchovný*, ktorý častokrát spájame so sebou, či inými ľuďmi ako niečo, čo závisí od ľudskej činnosti či iniciatívy. V skutočnosti však duchovný život či spiritualita znamenajú dielo, ktoré v nás koná Duch Boží. V tomto ohľade existujú ešte rôzne významové stupne: spiritualita môže znamenať napr. svätosť, zbožnosť, askézu či mystickú skúsenosť. Podľa toho, na akú osobu alebo situáciu sa viažu, nazývame ich spiritualitou. Môžeme ju tiež klasifikovať podľa životných stavov alebo teologických dôrazov.¹⁷⁷

3.1.1 Definícia kresťanskej spirituality

G. Moioli formuloval kresťanskú spiritualitu ako životnú syntézu celého Kristovho tajomstva vytvorená pod vplyvom Ducha Svätého tak, že usporadúva jeho jednotlivé prvky okolo konkrétneho stavebného princípu, ktorý potom charakterizuje jeho celkový prejav.¹⁷⁸

Prvým znakom spirituality je teda harmonický, usporiadaný, praktický a teda konkrétny spôsob života, ktorý je postavený na určitých hodnotách. Táto životná

¹⁷⁶ Porov. KOHUT, V., *Spiritualita*. In: DE FIORES, S., GOFFI, T., *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 1999. str. 904n.

¹⁷⁷ *Tamtiež*.

¹⁷⁸ *Tamtiež*, str. 906.

syntéza možňuje vyvážené fungovanie vo vnútri (modlitba, kontemplácia) i navonok (apoštolát). Je v zhode s kresťanským učením a obsahuje celý obsah Kristovho tajomstva.

Druhým znakom je imanentné spolupôsobenie Ducha Svätého, ktorý sa môže prejavovať špecifickým duchovným darom, tzv. charizmou. Spiritualita je teda jeden z mnohotvárných prejavov Ducha Svätého a nemá sa chápať zúžene ako len ľudský prejav vnútorného prežívania, ktorý je vlastný určitej skupine ľudí s rovnakou mentalitou, stavom, miestom či dobou, v ktorej žijú.¹⁷⁹

Tretím kritériom kresťanskej spirituality vyplývajúcim z Moiolioho definície je usporiadanie okolo konkrétneho stavebného princípu. Týmto stavebným princípom býva určitý aspekt Kristovho tajomstva, ktorý sa stáva ústredným bodom životnej praxe kresťana. Usporiadávaním jednotlivých prvkov okolo tohto princípu sa postupne vytvára obraz celého Krista z určitej perspektívy. Pre existenciu spirituality je normatívnym vždy Zjavenie, to však nestojí v rozpore s pluralizmom spiritualít, ktorý umožňuje voľbu stavebného princípu u jednotlivca.¹⁸⁰

3.1.2 Spiritualita v súčasnosti

Podľa Druhého vatikánskeho koncilu by mala byť kresťanská spiritualita trinitárna, kristocentrická, cirkevná, biblická, liturgická a ekumenická. Vychádzajúc zo splnenia týchto predpokladov sa zameriame na aspekt antropologický vzhľadom na súčasnosť. Aj tu sa nám ponúka viacero myšlienkových prúdov, ktorými možno spiritualitu dneška popísať.¹⁸¹

Z hľadiska existencializmu sa spiritualita dá pripočítať každému človeku. Je to jeho osobná voľba, ktorá dáva jeho existencii zmysel. Je jeho úlohou zvoliť si hodnoty, podľa ktorých potom uskutočňuje určitý spôsob bytia. Práve zrútenie ľudských hodnôt považuje V. Frankl v súčasnosti za príčinu existenčnej frustrácie pochádzajúcej zo straty zmyslu života. V tejto situácii môže človek prepadnúť zúfalstvu či osvojiť si banálnu existenciu podľa momentálnych svetských trendov. Alebo sa rozhodne

¹⁷⁹ *Tamtiež.*

¹⁸⁰ *Tamtiež*, str. 906n.

¹⁸¹ Porov. DE FIORES, S., *Spiritualita soudobá*. In: DE FIORES, S., GOFFI, T., *Slovník spirituality*, str. 919.

preklenúť sklamaniam z ideológií a začne hľadať hlbšie hodnoty. Ak sa človek chopí svojej existencie a vytýči si cieľ, dokáže prekonať každú ťažkosť či nechuť.

Kresťanská spiritualita sa vyznačuje voľbou človeka zjednocujúcim sa s Božím Duchom. Veriaci človek si kladie cieľ, ktorý ho presahuje a ktorý bol vpísaný Stvoriteľom do jeho bytia. Vo svojej existencii vidí dar transcendentného Boha, s ktorým sa túži zjednotiť. Podľa tohto cieľa si volí svoje životné hodnoty, odhaľuje a naplňa svoje poslanie na zemi, čím dáva svojej existencii zmysel.¹⁸²

Z hľadiska empirického, ktoré sa dnes dostáva do popredia intenzívnym rozvojom prírodných vied, možno popísať spiritualitu ako skúsenosť o Bohu. Všeobecne je rozšírený nedôverčivý postoj voči ideologickým konštrukciám, ktoré nebazirujú na skutkovej či skúsenostnej podstate. Preto je dnešný kresťan tvrdo konfrontovaný a nútený skladať účty zo svojej náboženskej skúsenosti. Musí dokázať, že jeho viera má pôvod v prežitej prítomnosti Boha, ktorého stretol. V tomto duchu prehlásil aj Karl Rahner, že zbožný človek zajtrajška bude buď mystikom, alebo prestane byť zbožný. Podľa neho Boha možno zakúsiť a prijať ako podmienku možnosti určitých základných ľudských postojov, napr. tam, kde človek bezvýhradne dúfa, hoci podľa skúsenosti vyzerá situácia beznádejne. Pri zakúšaní Boha teda človek vychádza tak z plnosti a hodnôt, ako aj z prázdnoty a obmedzenosti života.¹⁸³

Z hľadiska každodenného života sa nedá spiritualita oddeliť od sveta, tak ako sa kresťanstvo nedá zredukovať na súbor obradov odtrhnutých od života. Boha nenachádzame len vo vybraných chvíľach modlitby niekde v ústraní. Celá ľudská existencia sa má stať bohumilou duchovnou bohoslužbou. Kresťan má celý svoj život viesť tak, aby sa Bohu páčil a aby bol prameňom duchovnej životnosti. Každá činnosť sa má zduchovniť, práca a pozemská činnosť zduchovniť. To si vyžaduje prehĺbenie viery ako opory existencie a vytvorenie vnútorného poriadku, podľa ktorého sa budú riadiť všetky ostatné činnosti. Veriaci človek by mal popri činnosti vo svojom obore dokázať dbať na mravné príkazy spravodlivosti, ľudskosti a kresťanského bratstva. Presunutie dôrazu zo sakrálnej a osamelej religiozity na zbožnosť viac pohrúženú do každodennej skúsenosti sa dnes stáva nevyhnutným. Dnes hľadá človek Boha menej posvätného a všednejšieho, ktorý by vyjadroval zmysel každodenného života.¹⁸⁴

¹⁸² *Tamtiež*, str. 920n.

¹⁸³ *Tamtiež*, str. 922nn.

¹⁸⁴ *Tamtiež*, str. 924n.

Tieto rozmery súčasnej spirituality sa síce viažu na dnešnú dobu, poznamenanú personalistickým humanizmom, sekularizáciou, historickosťou, úsilím o oslobodenie a požiadavku pospolitosti, avšak ani kresťanská spiritualita si ich nemôže nepovšimnúť. Na prípadné opravenie či prispôsobenie jednostranného vývoja duchovného života však môže slúžiť ľudová zbožnosť, z ktorej vychádza aj potreba kultu. Úlohou kresťanov je teda návrat k hodnotám ľudovej spirituality.¹⁸⁵

Tá našla ohlas predovšetkým v katolicizme, ktorá je od synody biskupov r. 1974 považovaná za nutnú základňu pravej a realistickej evanjelizácie. Odbornými teológmi kriticky vypracovaná forma ľudovej spirituality môže poskytnúť skúsenosť hlboko biblickú, kristocentrickú, cirkevnú a založenú na dejinách spásy. Tá istá ľudová spiritualita môže dať kresťanom k dispozícii bohatstvo svojich existenčných hodnôt a zároveň poskytnúť priestor na realizáciu svojho kresťanského povolania.¹⁸⁶

3.2 Božie milosrdenstvo v poslaní kresťana

Kresťanským povolaním je účasť na Božom živote. (porov. 2Pt.1,4) V tejto podkapitole si priblížime účasť kresťana na Kristovej trojakej službe: prorockej, kňazskej a kráľovskej. (porov. LG 31-36) Túto svoju trojakú službu môže súčasný kresťan naplniť prostredníctvom kultu Božieho milosrdenstva.

3.2.1 Prorocká služba

Prorocká služba, ku ktorej je kresťan povolaný, vyplýva z učenia, že Cirkev je nositeľkou zodpovednosti za Božiu pravdu, odvolávajúce sa na slová Krista – proroka: „Slovo, ktoré počujete, nie je moje, ale slovo Otcovo, ktorý ma poslal.“ (Jn 1,18) Kristus, ktorý bol verný Božej pravde, zabezpečil túto vernosť aj Cirkvi, tým, že jej prisľúbil pomoc Ducha pravdy a zveril nám túto pravdu ďalej podávať a učiť. (porov. Mt 28,19) „Týmto spôsobom sme sa stali účastnými na poslaní Krista - Proroka a prostredníctvom tohto poslanca slúžime spolu s ním Božej pravde v Cirkvi.“¹⁸⁷

¹⁸⁵ Tamtiež, str. 928n.

¹⁸⁶ Tamtiež, str. 929n.

¹⁸⁷ JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 19.

Táto účasť na prorockom poslaní stvárnjuje život celej Cirkvi, keďže katechéza je nesporne trvalá a pritom základná forma činnosti Cirkvi, v ktorej sa prejavuje jej prorocká charizma. Zvláštnu účasť na ňom majú duchovní pastieri, ktorí sa snažia slúžiť v ich učiteľskej a pastoračnej činnosti a keď podporujú apoštolskú činnosť celého ľudu. Popri zasvätených osobách je treba spomenúť tiež laikov, ktorí svojou činnosťou vyjadrujú svoju vieru a apoštolskú zodpovednosť. Konkrétne o apoštoláte Božieho milosrdenstva, v rámci ktorého môže každý kresťan plniť svoje prorocké poslanie, si povieme na nasledujúcich riadkoch.

Najrozšírenejšie a najznámejšie hnutie u nás,¹⁸⁸ ktoré sa podieľa na šírení úcty k Božiemu milosrdenstvu je Združenie katolíckeho apoštolátu. Založil ho roku 1835 sv. Vincent Pallotti. Motivovalo ho predovšetkým jeho osobné prežívanie viery, ktorú sprevádzala hlboká skúsenosť Božej lásky a jeho milosrdenstva. Z nich pramenila predstava apoštolátu, ktorá predstavovala „*obnovovanie viery a rozniecovanie lásky u všetkých členov Božieho ľudu, ako aj šírenie viery a lásky na celom svete*“.¹⁸⁹ Apoštolát zahŕňa spoluprácu s Božím plánom, šírenie Božieho kráľovstva a zodpovednosť voči blížnemu. Pallotti zastával názor, že apoštolát prislúcha tak duchovným ako aj laikom. Snažil sa obnoviť prvotné misijné poslanie, týkajúce sa všetkých veriacich. Uvedomoval si, že čím viac nadšených jednotlivcov sa spojí, o to viac efektívnejšia bude ich cesta za cieľom. Kvôli tomu sa stal zakladateľom Združenia katolíckeho apoštolátu a dal mu za úlohu podnietiť medzi katolíkmi apoštolské povolanie prameniace z ich svedomia a zdokonaľovať v nich lásku.

Od začiatku patrili do Združenia katolíckeho apoštolátu kňazi, rehoľníci aj veriaci laici. Predovšetkým po Pallottiho smrti sa postupne sformovali komunity kňazov a bratov, sestier a iných laických komunít. Členmi Združenia katolíckeho apoštolátu sa, rovnako ako vtedy, môžu aj dnes stať veriaci rôznych stavov a funkcií, ktorí sú inšpirovaní dielom a myšlienkami sv. Vincenta Pallottiho. „*Všetci tvoria jednu rodinu, usilujú sa riadiť zásadami spoločného štýlu života a spoločne sa zasväcujú činnosti, ktorá je odpoveďou na výzvy súčasného katolíckeho (všeobecného) apoštolátu.*“¹⁹⁰

¹⁸⁸ V Českej republike pôsobia pallotíni od roku 2002, kedy boli pozvaní kardinálom Miloslavom Vlkom. V tomto roku prišli ako kňazi poľskej provincie pallotínov, aby pracovali v pražskej arcidiecéze. V roku 2006 začali pallotíni v Českej republike vydávať časopis s názvom Apoštol Božieho milosrdenstva, venovaný šíreniu úcty k Božiemu milosrdenstvu a pomáhajúci k formovaniu vnútorného postoja milosrdného pohľadu na seba aj ostatných. porov. http://pallotini-pastorace.cz/?page_id=2 (aktuálny stav stránky zo dňa 5. 3. 2013)

¹⁸⁹ porov. <http://www.sac.pallotini.sk/> (aktuálny stav stránky zo dňa 5.3.2013)

¹⁹⁰ porov. <http://www.sac.pallotini.sk/zakladatel-zdruzenia-katolickeho-apostolatu> (aktuálny stav stránky zo dňa 5.3.2013)

Týmto spôsobom majú všetci členovia Božieho ľudu podiel na Kristovom prorockom poslaní, na jeho úlohe slúžiť Božej pravde. Pri šírení Božieho milosrdenstva sa môžu inšpirovať odkazom sv. Faustíny, ktorá svoju prorockú službu ako apoštolka Božieho milosrdenstva plní spolu so sv. Vincentom Pallotim aj dnes.

Ohlasovať Božie milosrdenstvo znamená dávať ľuďom nádej aj v bezvýhodiskových situáciách. Znamená to utešovať ľudí, ktorí trpia buď v dôsledku svojho vlastného hriechu alebo zavinením spoločnosti. Ohlasovať Božie milosrdenstvo znamená žiť spiritualitu Božieho milosrdenstva.

3.2.1 Kňazská služba

Kňazská služba vyplýva predovšetkým zo slávenia Eucharistie, ktorá je stredom a vrcholom celého sviatostného života, a prostredníctvom ktorej dostáva kresťan spásanosnú silu vykúpenia. V Eucharistii sa neustále obnovuje tajomstvo Kristovej obety, ktorou sa každý kresťan aj celá Cirkev ponára do Kristovej smrti, aby sa stala účastnou na jeho zmŕtvychvstaní.¹⁹¹ (porov. Rim 6,3n.) Prijímaním Eucharistie sa veriaci zjednocujú s Kristom, ktorý sám oroduje u Otca (porov. Hebr 9,24; 1Jn 2,1), a tým dostávajú Kristovo kráľovské kňazstvo (porov. Zjv 5,10; 1Pt 2,9), ktoré znamená navrátenie sa človeka k Otcovi a získanie dôstojnosti Božieho dieťaťa. (porov. Jn 1,12)

V tejto sviatosti sa nám Kristus zveruje s neohraničenou dôverou a prehliada naše slabosti. Táto bezhraničná, darujúca sa láska v nás má vzbudiť potrebu po vždy hlbšom vnútornom obrátení, aby sme sa s Kristom mohli spájať vždy dokonalejším spôsobom.¹⁹² S Eucharistiou je teda úzko spojená sviatosť pokánia, ktorá je úkonom osobného vnútorného obrátenia. Pri nej jednotlivec s vedomím svojej hriechnosti, ale i zároveň dôvery v Boha, predstupuje pred neho a prežíva chvíľu obrátenia a odpustenia.¹⁹³ Táto skúsenosť milosrdnej Božej lásky, ktorá sa dostáva veriacim prostredníctvom Cirkvi, má byť výzvou pre kresťanov v dvoch aspektoch. Jednak v dôvere v Božie milosrdenstvo a jeho dobrotu pri vlastných hriechoch a utiekaní sa k Bohu pri vlastných pochybeniach. A ďalej, ako kresťania s kňazským poslaním môžu veriaci obetovať svoje modlitby a skutky za spásu iných ľudí, tak ako Kristus obetoval seba na kríži.

¹⁹¹ Porov. JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 20.

¹⁹² Porov. RUPNIK, M.I., *Vybrané otázky z antropologie*, Olomouc: Velehrad, str. 200nn.

¹⁹³ Porov. JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 20.

Ak sa vrátíme k tomu, čo sme si povedali o duchovnosti sestry Faustíny, možno v nej rozpoznať rovnaké dva základné piliere, ktoré tvoria podstatu úcty k Božiemu milosrdenstvu: Je to postoj dôvery voči Pánu Bohu a konanie skutkov milosrdenstva blížnym. Tieto dva elementy sú univerzálne aplikovateľné v živote každého kresťana.

Zatiaľ čo vyššie spomínané formy úcty k Božiemu milosrdenstvu sú vonkajším vyjadrením duchovnosti, aspekt dôvery k Bohu je niečím vnútorným, čo vytvára jadro alebo prameň tejto duchovnosti. Teda ak človek chce mať účasť na konkrétnych prísľubeniach zjavených sestre Faustíne, potrebuje sa najprv zahĺbiť do svojho vnútra a zaujať postoj dôvery ku Kristovi. On túži ľuďom udeľovať milosti a neohraničuje ich rozsah, ale očakáva, že budú takisto bezhranične jemu dôverovať a konať skutky milosrdenstva. Všeobecný prísľub bol v ďalších zjaveniach konkretizovaný na prísľub večnej spásy, napredovania na ceste k svätosti a prísľub dobrej smrti.

Preukazovanie skutkov milosrdenstva síce netvorí podstatu úcty k Božiemu milosrdenstvu, ale svojou nevyhnutnosťou nabáda k horlivému preukazovaniu lásky blížnemu. Hoci duchovné milosrdenstvo je základom zásluh, vonkajšie skutky milosrdenstva sú predsa pre obsiahnutie milostí podmienične potrebné.

Ježiš vo svojich zjaveniach štyri razy zdôrazňoval kategorickú úlohu konať skutky milosrdenstva. (Denníček, 742, 1148, 1155-1158, 1317.) Určil tri spôsoby preukazovania milosrdenstva blížnym: skutom, slovom a modlitbou. (Denníček, 742) V zjavení z 1.10.1937 Spasiteľ dodal, že človek, ktorý za života nekonal nijakým spôsobom skutky milosrdenstva, nedosiahne Božie milosrdenstvo v súdny deň. (Denníček, 1317) Teda po dôvere je konanie skutkov Božieho milosrdenstva voči blížnym druhým základom úcty.¹⁹⁴

Nevyhnutnosť konania skutkov milosrdenstva pre získanie prísľubov závisí aj od druhu úcty, ktorú delíme na obyčajnú a integrálnu.

Prvým príkladom obyčajnej úcty je slávenie Nedele Božieho milosrdenstva, ktorého prísľubom je milosť úplného odpustenia viny a trestu po spovedi a svätom prijímaní. Obsiahnutie milosti „druhého krstu“ v tomto prípade nie je závislé na konaní skutkov milosrdenstva. Z praktických dôvodov by to ani nebolo možné realizovať, keďže spoveď často bezprostredne predchádza svätému prijímaniu.

Druhým príkladom obyčajnej úcty je odriekanie korunky k Božiemu milosrdenstvu, spojené s prísľubom dobrej smrti pre zomierajúcich. Keďže prísľub sa týka už jednorázového odriekania, nemôže závisieť od konania skutkov milosrdenstva.

¹⁹⁴ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 23.

Zároveň možno povedať, že pri odriekaní vyprosujeme milosrdenstvo pre celý svet, a teda samotné odriekanie predstavuje skutok milosrdenstva.

Príklad integrálnej úcty je uctievanie obrazu Božieho milosrdenstva, ktorý však predstavuje znak pripomínajúci želanie Pána Ježiša o konaní skutkov milosrdenstva:

*Teda už sama úcta k obrazu bez konania skutkov milosrdenstva – skutkom, slovom, modlitbou – nie je úkonom úcty k Božiemu milosrdenstvu, ktorú vyžaduje Ježiš. Neprináša získanie milostí, ktoré sú späté s kultom obrazu, ktorý, ako vidíme, tvorí predmet integrálnej úcty, charakterizovanej požiadavkou preukazovať milosrdenstvo. [...] Keď Ježiš definoval náukovú stránku úcty k Božiemu milosrdenstvu, [...] vyjadril želanie, aby každý, kto preukazuje túto úctu, urobil v priebehu dňa aspoň jeden skutok milosrdenstva.*¹⁹⁵

Tieto konkrétne formy integrálnej či obyčajnej úcty k Božiemu milosrdenstvu zameriavajú duchovný zrak kresťanov na Krista, ktorý je vždy ochotný odpustiť im hriechy. Sú zdrojom nádeje, pretože svojou jednoduchosťou ponúkajú každému členovi kresťanskej rodiny byť účastným na spásе svojich blížnych a spolupracovať tak na vykupiteľskom pláne. Ak teda veriaci človek túži naplniť svoju kňazskú službu, ku ktorej bol ako kresťan povolaný, uctievaním Božieho milosrdenstva môže získať prislúbenia pre seba aj všetkých ľudí tak, ako to bolo zjavené sestre Faustíne.

3.2.3 Kráľovská služba

Po tretie je každý kresťan pozvaný byť účastný na Kristovom kráľovskom poslaní, ktoré znamená objavovať v sebe samých i v ostatných osobitnú dôstojnosť, prejavujúcej sa v ochote slúžiť. Podľa Kristovho postoja, ktorý neprišiel nechať sa obsluhovať, ale slúžiť (porov. Mt 20,28), možno skutočne kraľovať len službou. Tá si vyžaduje určitú duchovnú vyspelosť, kedy človek vďaka svojim čnostiam dokáže ovládať seba samého, a zároveň dokáže slúžiť druhým. Táto zrelosť znamená plné užívanie daru slobody, ktorej najväčším prejavom je darujúca sa a slúžiaca láska.¹⁹⁶

Kráľovská služba je teda nevyhnutne spojená s kresťanskou morálkou, „ktorá ukladá každému jednému z nás povinnosť vyžadovať od seba samých podľa Kristovho príkladu presne to, na čo sme povolaní a na čo sme sa s pomocou Božej milosti osobne

¹⁹⁵ WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*, str. 25.

¹⁹⁶ Porov. JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, 21.

zaviazal, aby sme zodpovedali tomuto povolaniu.“¹⁹⁷ Kráľovské poslanie slúžiť sa teda konkretizuje v živote každého kresťana, či je to pápež, biskup, rehoľník či rehoľníčka, manžel či manželka, rodič či dieťa, žena či muž. Každý z nich je povolaný k osobnej účasti na spásanosnom diele Cirkvi, ktorá je pre ľudí¹⁹⁸ a ktorá skutky milosrdenstva priamo definuje:

*Skutkami milosrdenstva sú dobročinné skutky, ktorými pomáhame svojmu blížnemu v jeho telesných a duchovných potrebách. Poučovať, radiť, potešovať, posilňovať sú skutky duchovného milosrdenstva takisto ako odpúšťať a trpezlivo znášať. Skutky telesného milosrdenstva sú najmä tieto: nasýtiť hladných, ujímať sa ľudí bez prístrešia, obliekať otrhaných navštevovať, chorých a väzňov, pochovávať mŕtvych.*¹⁹⁹

Teda úlohou každého kresťana je plniť svoje kráľovskú službu vo svojom každodennom živote, zmierňovať prehlbujúce sa sociálne rozdiely či nespravodlivosť. Jeho povolanie spočíva predovšetkým v službe trpiacim, chudobným, zajatým, slepým a utláčaným.²⁰⁰ (porov. Lk 4,18; Lk 7,2) Vo svete plnom nepokoja, strachu a neistoty môže v Božom milosrdenstve nielen nachádzať útechu a pokoj nielen pre seba, ale aj budovať spravodlivosť na úrovni ekonomickej, politickej či sociálnej,²⁰¹ o ktorú sa tento svet márne usiluje.

*Možno totiž povedať, že opravdivé milosrdenstvo je najhlbším prameňom spravodlivosti. [...] Teda opravdivé kresťanské milosrdenstvo je v určitom zmysle akoby najdokonalejším stelesnením ‚rovnosti‘ medzi ľuďmi, a preto aj najdokonalejším uskutočnením spravodlivosti, ktorá vo svojom okruhu pôsobnosti smeruje k tomu istému účinku. Avšak rovnosť, ktorá je založená na spravodlivosti, je ohraničená na vonkajšie vecné hodnoty, kým láska a milosrdenstvo privádzajú ľudí k vzájomnému hodnoteniu toho, čo predstavuje človek sám so svojou vlastnou ľudskou dôstojnosťou.*²⁰²

Hlad po spravodlivosti v dnešnom svete je teda hladom po Bohu, ktorý sa túži zjaviť každému človeku svoje milosrdenstvo. Toto Božie milosrdenstvo sa stáva viditeľným vo svete práve službou kresťanov vo všetkých sférach súkromného aj verejného života. Je kľúčom k porozumeniu tajomstva Boha i človeka a zároveň

¹⁹⁷ JÁN PAVPOL II., *Redemptor hominis*, 21.

¹⁹⁸ Porov. *tamtiež*.

¹⁹⁹ KKC, 2447.

²⁰⁰ Porov. MYBES, F. (vyd.), *Die Werke der Barmherzigkeit*, Göttingen: Vandenhoeck, 1998, str. 8nn.

²⁰¹ Porov. GRANIN, D., *Über Barmherzigkeit*. In: Präsidium der Kaiserwerther Generalkonferenz (vyd.), *Christus die Mitte – Barmherzigkeit gemeinsam erfahren und gemeinsam leben*, Bonn: Manfred Siegel KG, 1989. 93n.

²⁰² JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 14.

zvláštnou príležitosťou pre človeka, pretože vďaka nemu môže zakúšať blízkosť Boha, ktorý je milosrdný.²⁰³

Slovami: „*Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo*“ (Mt 5,7), nás Kristus vyzýva k tomu, aby sme nielen okusovali Božie milosrdenstvo, ale aby sme boli sami milosrdní voči iným. To si vyžaduje určitý spôsob života, vyznačujúci sa vytrvalým uskutočňovaním lásky, ktorá spojuje a pozdvihuje. Táto láska prekonáva odstup medzi darujúcim a obdarovaným, pretože sa spája s presvedčením, že milosrdenstvo zároveň dostáva ten, ktorý ho preukazuje. V tomto aspekte prevyšuje milosrdenstvo aj spravodlivosť, pretože prinavracia človeka sebe samému.²⁰⁴

Kráľovská služba kresťana v tomto svete sa realizuje skutkami milosrdenstva, ktoré jednak potvrdzujú kráľovskú dôstojnosť slúžiaceho a súčasne pozdvihujú dôstojnosť toho, ktorému sa slúži. Sú totiž prejavom Božieho milosrdenstva voči človeku,²⁰⁵ ktorý v dôsledku svojho hriechu stratil svoju dôstojnosť, ale túži byť vyslobodený a zachránený Kristom.

²⁰³ Porov. MACHNIAK, J., *Milosrdenství v učení Jana Pavla II.* In: *Ted' je čas milosrdenství*, str. 93n.

²⁰⁴ Porov. JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, 14.

²⁰⁵ Porov. LIGOURI, A.M. von, *Elemente einer Spiritualität der Liebe*, Köln: Recktenwald, 2000, str. 67-71.

ZÁVER

Cieľom tejto bakalárskej práce s názvom Božie milosrdenstvo v spiritualite súčasného kresťana som sa snažila teologicky odôvodniť dôležitosť kultu Božieho milosrdenstva a jeho nových foriem pobožnosti v spiritualite dnešného kresťana. Snažila som sa nájsť odpovede na otázku, akú rolu zohráva kult Božieho milosrdenstva v každodennom živote veriacich ľudí. Či je jeho podstatou naplniť vnútornú potrebu kresťanov nechať sa Bohom pretvárať a osobne posväcovať alebo uctievanie Božieho milosrdenstva znamená aj aktívne pretvárať súčasný svet okolo, ktorý je plný bolesti, utrpenia a hodnotového chaosu.

Podľa Biblie znamená Božie milosrdenstvo nezištnú, dávajúcu sa lásku, ktorá je často neodôvodniteľná a ktorá nečaká odplatu. Je to obeta, ktorá sa deje bezpodmienečne, bez ohľadu na konanie druhej strany. Je to bezvýhradný cit materský voči svojmu dieťaťu a zároveň cit otcovský, ktorý prevažuje jeho spravodlivosť. Božie milosrdenstvo sa zjavuje človeku počas dejín spásy v ťažkých a bezvýhodiskových situáciách a svoju plnosť završuje vtelením Slova a obetou nášho Pána na kríži.

Na Božie milosrdenstvo zjavené v Kristovi poukazuje aj Ján Pavol II. vo svojich encyklikách. V ňom sa skrýva tajomstvo vykúpenia a oslobodenia dnešného človeka, ktorého dôstojnosť je následkom hriechu narušená. Ľudstvo sa zmieta v pochybnostiach, strachu a nevyrovnanosti, pretože zabudlo hľadiť na Kristov kríž a hľadať v ňom svoju ozajstnú ľudskosť. Preto je poslaním Cirkvi, aby človeka privádzala k Božiemu milosrdenstvu ako k prameňu jeho spásy.

Sám Kristus vyslovil toto pranie sestre Faustíne pri nespočetných zjaveniach. Vyzval ju, aby ako apoštolka a sekretárka Božieho milosrdenstva prevzala kresťanskú spoluzodpovednosť za spásu duší ostatných ľudí. Dal jej k tomu aj prostriedky, konkrétne formy spirituality, ktorými mohla vyprosovať milosti pre seba aj hriešnikov. Vyžadoval od nej hlavne dôveru a skutky milosrdenstva, ktorými sa vyznačovala jej spiritualita.

K tejto spiritualite je pozvaný aj každý kresťan dneška, ktorý je odhodlaný čeliť výzvam dnešnej doby a podľa vzoru sestry Faustíny nasledovať Krista v jeho nekonečnom milosrdenstve. Úcta k Božiemu milosrdenstvu teda nesprostredkuje veriacim len o osobnú svätosť, ale poskytuje im aj východisko pre plnenie ich kresťanského poslania tu na zemi. Tým sa nemyslí len filantropická angažovanosť

v sociálnej oblasti či občiansky boj za spravodlivejšiu spoločnosť. Ak sa súčasný kresťan túži obetovať pre spásu duší, potom sú jeho skutky len prejavom plnosti Božej lásky, ktorú zakúsil vo svojom živote. Božie milosrdenstvo je liekom pre dnešnú spoločnosť a pre súčasného kresťana zároveň.

Súčasný kresťan, ktorý ako každý človek tejto doby, hľadá odpoveď na otázku zmyslu svojho života a túži naplniť svoju existenciu vznešeným cieľom, môže v tejto forme spirituality nájsť konkrétnu cestu svojho bytia a naplnenie svojho poslania v tomto svete. Prežívaním a ohlasovaním Božieho milosrdenstva sa môže podieľať na Božom pláne záchrany uboleného ľudstva prostredníctvom milosrdnej Božej lásky, ku ktorému je povolaný v službe kňazskej, prorockej a kráľovskej.

V beznádejných situáciách plných bolesti, nepokoja, neistoty a rezignácie robí práve Božie milosrdenstvo kresťana schopným budovať Božie kráľovstvo, byť milosrdným a pozdvihovať z biedy ľudí, ktorí stratili seba samých a ktorých Pán túži spasiť. Práve prostredníctvom služby kresťanov sa Božie milosrdenstvo stáva vo svete viditeľným na úrovni ekonomickej, politickej či sociálnej.

Život kresťana by sa mal vyznačovať vytrvalým uskutočňovaním lásky, ktorá prekonáva odstup medzi darujúcim a obdarovaným. Pretože ohlasovať Božie milosrdenstvo znamená žiť spiritualitu Božieho milosrdenstva. V súkromnom aj verejnom živote, v každej sfére a v každom okamihu nášho života máme príležitosť zakúšať lásku Boha a svedčiť o nej, ako píše L. Boff:

Či sa nepresvedčujeme o láske pri všetkom, čo sa v nás prihodí alebo čo je väčšie ako my? Cítíme sa milovaní druhým nezištne a táto nezištnosť prijíma našu krehkosť a našu hlbokú obmedzenosť, hoci by sama o sebe mohla zabiť lásku alebo zrušiť dôvody, pre ktoré nás druhý ďalej miluje. A predsa existuje láska... Kto je Boh vo svojej hĺbke, môžeme pochopiť len podľa skúsenosti s láskou.²⁰⁶

²⁰⁶ porov. DE FIORES, S., *Spiritualita soudobá*. In: DE FIORES, S., GOFFI, T., *Slovník spirituality*, str. 923.

Anotácia

Priezvisko a meno autorky: BARTOŠOVÁ Dominika

Inštitúcia: Katedra pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Názov bakalárskej práce: Božie milosrdenstvo v spiritualite súčasného kresťana.

Vedúca práce: Marta Lucie Cincialová, Th.D.

Počet strán: 52

Počet titulov použitej literatúry: 17

Počet prameňov: 8

Počet online zdrojov: 3

Kľúčové slová: milosrdenstvo, zľutovanie, Boh, zmluva, hriech, vykúpenie, obeta, modlitba, dôvera, spiritualita, poslanie, kresťanstvo, kult, ohlasovanie, služba, skutky.

Cieľom tejto práce bolo poukázať na to, že spiritualita sprostredkovaná sv. Faustínou je spiritualitou súčasného kresťana, ktorý si je vedomý svojej identity a pochopil výzvy dnešnej doby. Je to spiritualita založená na mystike a kontemplácii, na modlitbe a osobnej zbožnosti. Zároveň predstavuje východisko pre angažovanie sa v spoločnosti, pre čínorodú lásku k blíznym a pre plnenie evanjeliových prikázaní. Prostredníctvom kultu Božieho milosrdenstva dokáže kresťan zažiť transcendentného Boha a zároveň plniť svoje kresťanské poslanie sprítomňovaním Božieho milosrdenstva vo svete.

Zusammenfassung

BARTOŠOVÁ, Dominika. *Barmherzigkeit Gottes in der Spiritualität des heutigen Christen*

Diese Arbeit beschäftigt sich sowohl mit dem Begriff der göttlichen Barmherzigkeit in der Bibel und Kirchenlehre, als auch mit ihrer konkreten Umsetzung in der christlichen Spiritualität. Die Barmherzigkeit Gottes wird aus mehreren Blickwinkeln betrachtet: aus der Sicht des Alten und Neuen Testaments, aus der Sicht des Papstes Johannes Paulus II. und nicht zuletzt aus der mystischen Erfahrung der heiligen Faustina.

Das Ziel dieser Arbeit war, auf die Aktualität der von der heiligen Faustína vermittelten Spiritualität, hinzuweisen. Sie stellt eine Spiritualität des heutigen Christen dar, der sich seiner eigenen Identität in der Welt bewusst ist und der die Herausforderungen dieser Welt verstanden hat. Es ist eine Spiritualität, die auf Mystik und Kontemplation, auf Gebet und persönlicher Religiosität beruht. Gleichzeitig stellt sie einen Ausgangspunkt für das gesellschaftliche Engagement dar, für die Nächstenliebe und für die Erfüllung des Evangeliums. Der Kult der göttlichen Barmherzigkeit ermöglicht dem Christen den transzendenten Gott zu erfahren und gleichzeitig seine christliche Berufung durch die Vermittlung der göttlichen Barmherzigkeit an diese Welt zu erfüllen.

BIBLIOGRAFIA

Pramene

DE FIORES, S., GOFFI, T., *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 1999.

JÁN PAVOL II., *Dives in misericordia*, Encyklika *O Božom milosrdenstve* (zo dňa 30. 12. 1980), Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993.

JÁN PAVOL II., *Redemptor hominis*, Encyklika *Vykupiteľ človeka* (zo dňa 4. 3. 1979), Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1980.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998.

KOWALSKÁ, M. F., *Denníček. Božie milosrdenstvo v mojej duši*. 2. vydanie. Smižany: SAC, 2003.

NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1992.

Sväté písmo Starého i Nového zákona, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001.

WITKO, A., *Úcta k Božiemu milosrdenstvu*. Trnava: Dobrá kniha, 2006.

Použitá literatúra

BARTH, K., THURNEYSSEN., E., *Die große Barmherzigkeit*, München: Raiser Verlag, 1935.

BECKER, CH., *Die zehn Gebote*, Augsburg: Sankt Ulrich, 2004.

Dokumenty MTK věnované christologii a soteriologii do roku 1995, Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 2010.

GÄDE, G., *Eine andere Barmherzigkeit: zum Verständnis der Erlösungslehre Anselms von Canterbury*, Würzburg: Echter, 1989.

GRANIN, D., *Über Barmherzigkeit*. In: Präsidium der Kaiserwerther Generalkonferenz (vyd.), *Christus die Mitte – Barmherzigkeit gemeinsam erfahren und gemeinsam leben*, Bonn: Manfred Siegel KG, 1989.

HUČKO, L., MACHNIAK, J., SVOBODOVÁ, E., ŠANDERA, P. a kol., *Ted' je čas milosrdnství*, Zborník prednášok z Kongresu Božieho milosrdenstva, ktorý sa konal 20.-21.05. 2011, Slavkovice: SAC, 2012.

CHOCHOLSKI, P., *15 dní so sv. Sestrou Faustínou*. Bratislava: LÚČ, 2009.

KLEIN, H., *Barmherzigkeit gegenüber den Elenden und Geächteten*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1995.

KONGREGÁCIA SESTIER MATKY BOŽIEHO MILOSRDENSTVA, *V škole dôvery svätej sestry Faustíny*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003.

LASOTA, L. a kol., *Milosrdenstvo, zdroj nádeje. Zborník prednášok z Kongresu Božieho milosrdenstva, ktorý sa konal 5.-6.12. 2009 v Spišskej Novej Vsi*. Spišská Nová Ves: SAC, 2009.

LÉON-DUFOUR, X. a kol., *Slovník biblické teologie*, Rím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1970.

LIGOURI, A.M. von, *Elemente einer Spiritualität der Liebe*, Köln: Recktenwald, 2000.

MYBES, F. (vyd.), *Die Werke der Barmherzigkeit*, Göttingen: Vandenhoeck, 1998.

RUPNIK, M.I., *Vybrané otázky z antropologie*, Olomouc: Velehrad, 2003.

STADTMÜLLEROVÁ, E., *Svätá Faustína*. Sandomierz: Diecézne vydavateľstvo a tlačiareň Sandomierz, 2003.

TELSCHER, G., *Opfer aus Barmherzigkeit*, Würzburg: Echter Verlag, 2007.

ZUBKOWICZ, W. a kol., *Ted' je čas milosrdnství. Sborník textů z prvního kongresu o Božím milosrdnství v ČR, Nové město na Moravě/Slavkovice 20.-21. 5. 2011*. Jámy: SAC, 2012.

Online zdroje

http://pallotini-pastorace.cz/?page_id=2 (aktuálny stav stránky zo dňa 5. 3. 2013)

<http://www.sac.pallotini.sk/> (aktuálny stav stránky zo dňa 5.3.2013)

<http://www.sac.pallotini.sk/zakladatel-zdruzenia-katolickeho-apostolatu>
(aktuálny stav stránky zo dňa 5.3.2013)

ZOZNAM SKRATIEK

CMTF UP – Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého

GS – Gaudium et spes, Pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete (zo dňa 7. 12. 1965)

KKC – Katechizmus Katolíckej cirkvi

LG – Lumen gentium, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi (zo dňa 21. 11. 1964)

KMBM – Kongregácia Matky Božieho milosrdenstva

MTK – Medzinárodná teologická komisia

SAC – Spoločnosť katolíckeho apoštolátu, pallotíni

SJ – Tovarišstvo Ježišovo, jezuiti

Označenie biblických spisov prevzaté z vydania: *Sväté písmo Starého i Nového Zákona*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001.